

DAUGAVPILS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRĀ FAKULTĀTE
Latviešu valodas katedra

Regīna Rimša
Irita Saukāne

UZDEVUMI UN
VINGRINĀJUMI
LATVIEŠU VALODAS
PRAKTIKUMĀ

2003

Apstiprināts
DU Mācību padomes sēdē
2003. gada 17. martā,
protokols Nr. 64.

Uzdevumu un vingrinājumu krājums paredzēts
studiju programmai "Humanitāro zinātņu bakalaurs
latviešu filoloģijā (cittautu skolu beidzējiem)"
latviešu valodas zināšanu pilnveidei.

Recenzenti

Inga Pāvula, LU, mag. paed.

Natālija Trofimova, DU, Dr. paed.

Redaktore

Vilma Šaudiņa, DU, Dr. philol.

SATURA RĀDĪTĀJS

Lietvārds	5
Prievārds	13
Īpašības vārds	17
Skaitļa vārds	24
Vietniekvārds	31
Darbības vārds	38
Divdabja formas	62
Vārdu saistījums teikumā	80
Atkārtojumam	82

LIETVĀRDS

1. uzdevums.

Lietvārdus uzrakstiet vienskaitļa un daudzskaitļa ģenitīvā!

Akmens, asmens, mēness, mēnesis, alnis, pase, vāze, klints, šķērslis, pāksts, torte, tirgus, adrese, nāss, uts, sekunde, uzacs, telts, loksne, auss, mute, gids, gide, balss, balle, balle*, debess, tumšmatis, aizkrāšne, rīkste.

* *balle* 'plašs saviesīgs sarīkojums ar dejām'

balle 'kāda procesa intensitātes mērvienība; vērtējuma mērvienība'

2. uzdevums.

Lietvārdus uzrakstiet vienskaitļa ģenitīvā!

Gatis, Valdis, Tāļivaldis, Janka, Uldis, Arnis, Sandra, Sandris, Vilnis, Edžus, Ulvis, Ingus, Inguss.

Aleksis Jundzis, Gints Priede, Ilva Priede, Mikus Kalvītis, Jānis Zutis.

3. uzdevums.

Lietvārdus uzrakstiet vienskaitļa un daudzskaitļa datīvā!

Pils, egle, plēsoņa, puika, puisis, rudens, izkapts, bezkauņa, kastanis, kastaņa, lauva, valsts, plāpa.

4. uzdevums.

Lietvārdus uzrakstiet vienskaitļa datīvā!

Arnis, Gundars, Ance, Krišs, Ingus.

Dainis Beika, Ildze Beika, Una Šibalte, Jurijs Šibalts, Žanis Marcinkus, Ella Marcinkus, Atis Sirmāis, Gaida Sirmā.

5. uzdevums.

Lietvārdus uzrakstiet vokātīvā!

Bite, bitīte, puisītis, priede, cilvēks, direktors, direktore, profesore, policists, policiste, kaimiņš.

Mans bērniņš, mazais bērniņš, mana sirsniņa, mans labais draugs, mīļā māmiņa, skaistā Madona, docents Munda.

Andris, Andrejs, Lida, Lidija, Zane, Zanīte, Edžus, Vitolds, Irēna, Emīlija, Dagne, Dagnis, Rudīte, Rodrigo, Intiņa, Māris, Mārītis, Mārīte.

Mihails, Sergejs, Deniss, Jurijs, Tatjana, Irina, Larisa.

Skolotājs Kļaviņš, skolotāja Kļaviņa, konduktore Ravicka.

Miķelis Brencis, Sofija Brence, Alberts Jakubāns, Olga Jakubāne, Vilis Marcinkus, Valentīna Marcinkus, Inārs Sirmais, Ināra Sirmā.

6. uzdevums.

Veidojiet uzrunas formas, izmantojot vārdus kungs, kundze!

Ļoti cienījamā, augsti godājamie, Matisons, Matisone, Bergmanis, Bergmane, redaktors, redaktore, vēstnieks, vēstniece.

7. uzdevums.

Atvasiniet lietvārdus! Skaidrojiet to nozīmes!

Ogot, zaļš, melns, cept, vest, viens, adīt, kopēt, zināt, baudīt, cilvēks, pelēks, ziedot, stumt, grūst, cūka.

8. uzdevums.

No vārdiem iekavās izvēlieties atbilstošo, to lietojiet vajadzīgajā locījumā! Pievērsiet uzmanību lietvārdu nozīmei! Vai ir teikumi, kuros var lietot abus vārdus?

1. (piesārņojums – piesārņošana)

Apkārtējās vides ... ir problēma, kas satrauc daudzu valstu zinātniekus.

Vides ... dažviet sāk pārsniegt pieļaujamās normas.

Arī cilvēku vienaldzīgā attieksme veicina dabas

2. (iesaiņojums – iesaiņošana)

Dāvanu ... varam veikt mājās arī paši.

Gaumīgs ... liecina arī par pašu dāvinātāju.

3. (*atklājums – atklāšana*)

Amerikas kontinenta ... tik tiešām var uzskatīt par lielu ģeogrāfisku

Uz pieminekļa ... ieradušies gandrīz visi mazpilsētas iedzīvotāji.

4. (*sakārtojums – sakārtošana*)

Ziedu ... uz galda jābūt labi apskatāmam no visām pusēm.

Ziedu ... mākslu var apgūt ikviens interesents.

Ziedu ... lielās vāzēs svinīgiem pasākumiem nedrīkst atstāt uz pēdējo brīdi.

Dokumentu ... dažkārt ir itin laukietilpīga.

5. (*kārtojums – kārtošana*)

Uz apaļa galda ziedu ... liek centrā.

Mākslīgajā telpu apgaismojumā ziedu ... iespējas ir lielākas, jo var lietot dažādus palīgmateriālus.

6. (*apgaismojums – apgaismošana*)

Izvēloties telpu noformējuma veidu, vispirms jāaplūko pašas telpas, to lielums, cilvēku daudzums, telpu

Ielu ... naktīs bieži vien ir nepietiekams.

7. (*ieguve – iegūšana*)

Latvijā joprojām nerimstas diskusijas par naftas ... Baltijas jūrā.

9. uzdevums.

No vārdiem iekavās atvasiniet lietvārdus!

I

Viņš ir saņēmis (mantot) zemi un ēkas. (Mantot) īpašums ir jāuztur kārtībā.

(Skops) trīs par katru nieku. (Skopoties) nav laba iezīme.

Kurmja (rakt) var traku padarīt!

(Pērties) pirtī atjauno fiziskos un garīgos spēkus. Bērnu (pērt) nav atzīstama.

Pat tā (mazs) tev bija žēl!

Tā bija tik karsta (vēlēties) un pēkšņi ir (piepildīt)!

(Vēlēt) pagājušas, ievēlēta jauna Saeima. Par deputātu (darboties) atkal raksta avīzes.

Kas tādu (izēst) var piebarot! Viesos pie Annas tantes bija liela (izēsties).

Ar mājas darbiem, ar mazu bērnu iznāk tāda (noņemties).

II

Cilvēks nāk pasaulē līdz ar savas (dzimt) (noslēpt) kā brīnums, kā savu vecāku dzīves (piepildīt). Viņa (patverties), (drošs) garants ir viņa tēvs un māte. Vēlāk mūsu dzīvē ienāk tāds (apzīmēt) kā mājas. Simtiem neredzamu pavedienu saista cilvēku ar dzimto māju (iekārtot) un mājīgumu. Mājas glabā priekus un rūpestus, (bērns) atmiņas, visslēptākos (pārdzīvot). Mājas ir viens no cilvēces (pastāvēt) un kultūras fundamentālajiem simboliem, viens no cilvēka (būt) jēgveidotājiem. Tās nav tikai mūsu (atrasties) vieta, fiziskās eksistences vieta. Mājas ir (mist), (patverties) no ārpasauls, tās nodrošina cilvēkam patības iespēju.

/Pēc I. Šuvaļeva/

III

Arheoloģiskie (izrakt), vulkāna (izvirst), cilvēka (krietns, garīgs), atmosfēras (piesārņot), neparasts (piedāvāt), atkārtots grāmatas (izdot), autora (skatīt), Latvijas (valsts), teorētiku (atzīt), dažādi (grupas).

Mežu (izcirst), koku (gāzt), ūdens (tecēt), malkas (vest), (nirt) ezerā, (mest) tālumā, puķu (noziedēt), putnu (ligzdot), galda (klāt).

(Atrasties) vieta, sauszemes (noārdīties), (doties) ceļā, (pārpūlēties) darbā, tūristu (pūlcēties), (savaldīties, ārdīties) dūsmās.

Garšīgs (dzert), (skriet) pilsētas ielās, čūskas (šņākt), (triekt) pret mūri, lauvas (rēkt).

Mīksts (sēdēt), putnu (biedēt), amatnieka (mācīt), (kavēt) darbā, vistu (perēt), māsas (adīt).

(Veltīt) dzejā, meklējam (darīt), (kaitēt) izplatība, ceļu (ierīkot), dabas objektu (aizsargāt), akas (dziļš), zinātnieka (dot), tiesneša (svilpt), motora (rūkt), tortes (griezt).

10. uzdevums.

Uzrakstiet iedzīvotāju nosaukumu (vīriešu un sieviešu dzimtē, vienskaitļa un daudzskaitļa nominatīvā)!

Kurzeme, Liepāja, Tukums, Talsi, Kuldīga, Aizpute, Latgale, Alūksne, Krāslava, Ludza, Varakļāni, Ērgļi, Limbaži, Dundaga, Preiļi, Rūjiena, Bauska, Valka, Dobeles, Lizums.

11. uzdevums.

Veidojiet valstu iedzīvotāju nosaukumu (vīriešu un sieviešu dzimtē, vienskaitļa un daudzskaitļa nominatīvā)!

Polija, Somija, Norvēģija, Francija, Indija, Laosa, Argentīna, Igaunija, Zviedrija, Portugāle, Kanāda, Afganistāna, Tadžikistāna, Turkmenistāna, Austrālija, Āfrika.

12. uzdevums.

Veidojiet deminutīvoformas! Personvārdu deminutīvoformas salīdziniet ar K. Siliņa "Latviešu valodas personvārdu vārdnīcu"! No vārdnīcas izrakstiet dažus, jūsuprāt, interesantākos atvasinājumus!

I

Bulta, ezis, pumpuri, priedes, līpa, šķīvji, puika, papēži, trauks, kažoks, ūsas, spīlvens, zoss, acs, ugunis, kartupeļi, nakts, lietuss, mēness, purns, brokastis, alus, tirgus, segas, spaiņi, Ilze, Juris, Mikus.

II

Brūklene, ziedlapas, asns, skapji, suns, meitene, naži, jaka, sniegss, deguns, pīle, auss, valstis, mazuļi, viduss, sirds, meduss, ogas, akmens, mūžs, krāsns, spārni, kāja, vilņi, Inta, Valdis, Ēriks.

13. uzdevums.

Izvēlieties pareizo formu vai vārdu savienojumu!

1. ... mežā ir veselīgs gaiss.
a) priedu, b) priežu

2. ... Kārlim jāsēž klusu.
a) pļāpai, b) pļāpam
3. Skolotāja aizrāda: " ..., raksti kārtīgāk!"
a) Marek, b) Mareks
4. Kaut mums būtu vairāk ... !
a) nauda, b) naudas
5. Latvijas mežos mīt
a) aļņi, b) alņi
6. ... stāstījums tik interesants!
a) Edžus, b) Edža
7. Sportistu dzīvē ir daudz negaidītu
a) epizožu, b) epizodu
8. Arī ... sūtīsim ielūgumu.
a) Ingum, b) Ingam
9. Netālu no Jaunzēlandes atrodas
a) jauns valsts, b) jauna valsts
10. ... ir savēlušies mati.
a) šim puikam, b) šai puikai
11. Nozaudēju ... sarakstu.
a) adresu, b) adrešu
12. Cik sarkanās lapas ... !
a) kļavam, b) kļavai
13. Turpat pie viesu nama atrodas
a) maza pirtiņa, b) mazs pirtiņš
14. Arī rītvakar man nebūs
a) brīvs laiks, b) brīva laika
15. Lapsa beigās lūdz: " ..., nelec tik ātri!"
a) zaķītis, b) zaķīt
16. Stāmerienes ... nepieciešams remonts.
a) pilim, b) pilij
17. ... acis bija prieka pilnas.
a) mātu, b) māšu

18. Cik ... ir tavā kolekcijā?
a) dārgakmeņu, b) dārgakmeņi
19. ... joslu pārvarēt nebija viegli.
a) šķēršļu, b) šķērsļu
20. Tik karstu ... grūti aizmirst.
a) vēlēšanos, b) vēlēšanu
21. Ejam uz ...!
a) kafeinīcu, b) kafejnīcu
22. Ārzemnieki uzdāvināja ... lielu naudas summu.
a) Daugavpilī, b) Daugavpilim, c) Daugavpilij
23. Bijušajā ... laukumā ir ierīkota zvēru izstāde.
a) tirgū, b) tirgus, c) tirga

14. uzdevums.

Vārdus iekavās lietojiet atbilstošā locījumā vienskaitlī vai daudzskaitlī! Pievērsiet uzmanību vārda nozīmei! Norādiet, kuros teikumos iespējami abi varianti!

Bagātajam Liedaram (nauda, naudas) vienmēr turējās.
Vecajā garāžā pilns ar (dzelzs, dzelži).
Vai visus ceļš ved atpakaļ uz (māja, mājas)?
Arī māsīcas (māja, mājas) vētrā norauts jumts.
Cik kritalu pie skudru (pūznis, pūžņi)!
Šopavasār atkal dedzina (kūla, kūlas).
Jūtot (rūpe, rūpes) par draugu, arī paši kļūstam labāki.
Zilnieces patiešām zilē kafijas (biezums, biežumi).
Zivis elpo ar (žauna, žaunas).

15. uzdevums.

Punktiņu vietā ierakstiet pēc nozīmes atbilstošu salikteni vai vārdu savienojumu!

Gadadiena – gada diena, kaķpēdiņas – kaķa pēdiņas, rokdarbi – roku darbi, sivēnmāte – sivēna māte, lapsaste – lapsas aste, vecmāte – vecāmāte.

Mežģīņu tamborēšana, izšūšana – tie ir smalki ..., un to veikšanai nepieciešama laba prasme.

Mazās ... tikko uzklātā asfaltā atstāj savus nospiedumus.

Kaimiņu ... atkal atskrējuši trīs raibi sivēntēļi.

Viss pļavas stūris vienās ...!

Pirms Līgo dienas ... ierādīja, kā sien sieru.

Ik dienas lauku cilvēki veic smagus

Pie dažām mājām dārzos pavid sarkanās

Pasakā lasām: “Kaķis pamanīja ... no žagaru kaudzes un, domādams, ka pele, lēcis virsū”.

Nesen pirmajam latviešu kartogrāfam Matīsam Siliņam apritēja 135.

Tā bija neparasti auksta 1997.

... ir vidējā medicīniskā izglītība.

16. uzdevums.

Tulkojiet latviešu valodā! Lietvārdus sagrupējiet vienskaitliniekos un daudzskaitliniekos!

Тоска, сумерки, дрова, корь, перила, первоцвет весенний, пар (испарения), глина, перхоть, вздор, прах, дрожжи, икры, чернила, ткацкий станок, угольная мелочь, горчица, сокровенные мысли, кровное дело, сердечные дела, судороги, заболачивание, ополячивание.

17. uzdevums.

Ierakstiet atbilstošu vienskaitļa vai daudzskaitļa formas galotni!

Sapulcējušies dažād- pārliecīb- cilvēki.

Lūk, kād- temperatūr- gaidām- Eiropas lielākajās pilsētās.

Jauktā lapu koku mežā aug egl- un bērz- .

Vis- vectēva zem- savā īpašumā ieguva vecākais dēls.

Neapdomīg- vārd- un rīcīb- var aizvainot cilvēku.

18. uzdevums.

Vārdus iesaistiet teikumos! Skaidrojiet skaitļa formu lietojumu!

Doma – domas; ūdens – ūdeņi; sāpe – sāpes; nerātība – nerātības; biežums – biežumi; siers – sieri, Kangars – kangari.

PRIEVĀRDS

19. uzdevums.

Daudzpunktes vietā ierakstiet prievārdu vai apstākļa vārdu!

1. Aptiekā pārdod zāles ... dažādām slimībām.
2. Brīvdienās mēs brauksim ... Saldu.
3. ... darba dzīve nav iedomājama.
4. Ābols ... ābeles tālu nekrīt.
5. Rit diena ... dienas, gads ... gada.
6. Dodoties uz skolu, mēs vienmēr ejam ... parkam.
7. ... pilsētu bija izveidots apbraucamais ceļš.
8. ... stundas beigām ir vēl piecas minūtes.
9. ... darba sākuma strādnieki noliek darbarīkus ... rokai.
10. ... pagājušā gada mans draugs mācās vakarskolā.
11. ... izrādes mēs mēdzam pārrunāt redzēto.
12. Dodoties mājup, es vienmēr eju ... strūklaku ... parka.
13. Putni aizlidoja ... mežu.
14. Mūsu futbola komanda guva uzvaru ... vieskomandu.
15. ... galda stāv grāmatu kaudze.
16. Katram absolventam skola uzdāvināja ... grāmatai.
17. ... pilieniem sastāv jūra, gadi – ... minūtēm.
18. Lielā mērķa ... viņš bija gatavs uz visu.
19. Grūti braukt ar velosipēdu ... vēju.
20. ... nakti uzkrita sniegs.

21. ... pilsētas bija uzcelts jauns stadions.
22. Jānis ieradās skolā desmit minūtes ... stundas sākuma.
23. Laiku... laikam līst lietus, dažbrīd snieg slapjš sniegs.
24. Cik cilvēku stāv rindā ... jums?

20. uzdevums.

Daudzpunktes vietā ierakstiet prievārdu vai apstākļa vārdu!

1. Ziemā ... cimdiem salst rokas.
2. Esi laipns ... katru!
3. ... dažām minūtēm beigsies stunda.
4. Skolēni dežurēja ... grafika.
5. Zēni gāja ... skolu ... Daugavu.
6. Mans brālis aizbrauca ... pilsētu.
7. ... māla un plastilīna bērni izgatavoja dažādas figūras.
8. ... darba nav maizes.
9. ... dārzu ir sēta.
10. ... universitāti un muzeju atrodas parks ... strūklaku.
11. ... ielu aizbrauca automašīna.
12. Nāciet ... telefona!
13. Lielā mērķa ... viņš bija gatavs uz visu.
14. ... meža mēs ieraudzījām skaistu ezeru.
15. ... ceļa malu aug koki.
16. Senlolotā sapņa ... viņa atteicās pat no šī piedāvājuma.
17. ... novembra Didzis mācās citā skolā.
18. ... mazpilsētai izbraucām divās minūtēs.
19. Parasti bērni atgriežas ... skolas ... pusdienlaiku.
20. Klases audzinātāja pastāstīja ... ekskursiju.
21. ... nodarbības sākumam bija tikai trīs minūtes.
22. Ceļš veda ... birzi.
23. Brālis izgāja no mājas jau ... stundas.
24. ... jaunajai skolai ... parka atrodas muzejs.
25. ... ozola bija daudz ziļu.
26. Tu sāc lasīt ziņojumu pirmais, es turpināšu ... tevis.

21. uzdevums.*Daudzpunktes vietā ierakstiet vārdu savienojumu!***I**

Nestāvi ..., te stipri pūš!

... ir pilnīgs bezvējš.

Tūlīt ... ceļš kļūst bedrains.

Ziemā taciņa ved

Garām paskrēja četri puīšēļi, viņi aizjoza ...

Ejiet gar sporta laukumu un tad ... nogriezieties pa kreisi!

aiz mājas stūra
ap mājas stūri
gar mājas stūri
pie mājas stūra

II

Mazuļiem tā patīk pieķerties mātei ... !

Vai kādreiz esi barojis aitiņu ... ?

Pamācies, un gan jau darbs ies

Inta grib pievērst lielās māsas uzmanību un rausta ...

Vasarā mušu sitamā pletne tā nolikta, lai allaž būtu

Krāsni neizdodas iekurināt, jo ... trāpījās mitras pagales.

aiz rokas	no rokas
pa rokai	pie rokas

III

No bailēm sametās tumšs

Brāļa vēlēšanos jau ... var nolasīt.

Pēc negulētas nakts ir tumši loki

Sejā ... saskatāmas sīkas krunciņas.

Smagi slimo ne brīdi nedrīkst izlaist

Trakā ātrumā joņojot, ... pazibēja tikai māju kontūras.

ap acīm
gar acīm
no acīm
zem acīm

22. uzdevums.*Daudzpunktes vietā ierakstiet prievārdu! Lietvārdiem pievienojiet galotni!*

1. Brauciens ... ārzem- bija interesants.
2. Laika ziņu dienests brīdināja ... liet- un negais- .
3. Dažiem cilvēkiem dators ir patīkamāks ... attiecīb- ... draug- .
4. Visas problēmas ... pāris dien- tika atrisinātas.

5. ... mež- un jūr- bija neliels ciemats.
6. Nokļūt ... mērķ- neļāva spēcīgais vējš.

23. uzdevums.

Tulkojiet vārdu savienojumus un iesaistiet teikumos!

I

в шутку	влезть в окно
превратить в шутку	стать в тяжесть (кому-либо)
он весь в отца	как ни в чём не бывало
она лицом в брата	

II

выбросить за дверь	за километр отсюда
бросить за ограду	за отсутствие улик
держатся за перила	следить за мыслью

III

перевести на датский язык
 на моих глазах
 удалить на несколько сантиметров
 разделить на две части
 надеть шарф на шею

24. uzdevums.

Daudzpunktes vietā ierakstiet prievārdu! Lietvārdiem un vietniekvārdiem pievienojiet galotni!

1. Īssavienojums notika strādnieka vain-
2. Mājās viņš atnāca uzreiz ... man- .
3. Roberts aizbrauca ... veikal- ... krāsu televizor- .
4. Pēdējās rindās neko nevarēja redzēt, tāpēc Antons piecēlās ... krēsl- un stāvēja ... pirkstgal- .
5. ... katr- simts metr- mašīna apstājās.
6. Pasākums tika atcelts lektora slimīb-
7. Tante aizsūtīja krustdēlu ... pagrab- atnest ... turien- kāļus.

25. uzdevums.*Tulkojiet!*

это сверх моих сил	под вечер
три дня тому назад	это мне не под силу
стащить из-под носа	сделать по своему
говорить в нос	что мне за дело до вас
из-за отсутствия времени	попасть под суд
победа над врагом	победа над врагом
завернуть за угол	в чем дело?
пьеса по роману Г. Яновского	он ростом с меня
он никогда при других	доставить по адресу
навести серебро на стекло	

ĪPAŠĪBAS VĀRDS**26. uzdevums.**

Īpašības vārdus saistiet ar lietovārdiem! Pārnestajā nozīmē lietotos vārdu savienojumus iesaistiet teikumos!

pamatīgs	spriedums
krāšņs	suns
sulīgs	jautājums
truls	bumbieris
nikns	mežābols
sūrs	liktenis
aizmugurisks	skatiens
ķecerīgs	īlens
nīgrs	joks
	sals
	ābols
	večuks
	pētījums
	saulriets

27. uzdevums.

Punktiņu vietā ierakstiet atbilstošu īpašības vārdu ar noteikto vai nenoteikto galotni!

I

Vecā gada vakarā vēl uzsniga ... sniegs. ... Jeņču priede cēla pret ... debesīm ... ziemas cepuri. Tai blakus vēl augstāk slējās ... vāczemes egle, it kā atbēgusi no ... dienvidiem. Aiz abiem skuju kokiem gluži ... izskatījās Jeņču dārzā piesnigusī mežābele.

Pie vārtiem Veco gadu pavadīja ozols un liepa. Pār pagalmu Jeņčūtēvs izraka ... takas, tās sazarojās līdz kūtij, klētij, līdz pagrabam, bet tālāk līdz pirtij pie ... vītoliem taka jau bija iemīta. Nevienš tik ... sniegā netaisījās braukt uz baznīcu vai tālos ciemos.

(Pēc A. Dziļuma)

II

Togad visur kludzēja cirvji. Ēkas būvēja ... Vaču saimnieks. ... darbs sākās jau pavasarī. Talkā bija aicināts meistars Vērpelis. Tas bija ... vīrs ar ... rokām. Vēlāk tieši viņš kļuva ... rīkotājs, un tālu bija dzirdama viņa ..., ... balss.

Arī citi kaimiņi sāka būvēties. Liepa Jānis tur, aiz ... pļavas, atjaunoja pussabrukusās vectēva mājas, tās nosaukdams par Apalīšiem. Sākumā visi smējās par ... vārdu, bet vēlāk pierada un sāka patikt. Kaut lēni, tomēr ... darbi virzījās uz priekšu, un saimnieks bija nolēmis līdz rudenim visu dabūt zem jumta.

(Pēc A. Dziļuma)

28. uzdevums.

Izvēlieties pareizo variantu (variantus)!

1. No krāna netek ne pilīte ... ūdens.
 - a) karsta
 - b) karstā
2. ... atvilktni nav iespējams atvērt.
 - a) augšējo
 - b) augšēju

3. Kuru cilvēku varam saukt par ... draugu?
 - a) īstu
 - b) īsto
4. Ikvienam ... vieta ir viņa mājas, dzimtā puse.
 - a) vismīļāka
 - b) vismīļākā
5. Atkal nebūtībā ir aizgājusi ... diena.
 - a) kārtēja
 - b) kārtējā
6. Laikrakstā varam lasīt jaunas atziņas par ... dzīves veidu.
 - a) veselīgu
 - b) veselīgo
7. Šodien liec ap kaklu ... šalli, tā ir siltāka.
 - a) rūtaino
 - b) rūtainu
8. Lauku cilvēki ir ... nekā pilsētnieki.
 - a) izturīgāki
 - b) izturīgākie
9. Sportists ar 9. numuru ir ... skrējējs.
 - a) visātrāks
 - b) visātrākais
10. No tālienes jūra izskatās kā ... sniega lauks.
 - a) baltais
 - b) balts
11. Tā paša ... rakstura dēļ neviens negribēja strādāt pārī ar Ati.
 - a) nesaticīga
 - b) nesaticīgā
12. Lūdzu, ielej man tēju krūzītē ar... maliņu!
 - a) dzeltenu
 - b) dzelteno
13. Pašu audzētās vīnogas augustā vēl ir
 - a) zaļās
 - b) zaļas

14. Tētīm labāk garšo ... vīnogas, nevis kāda cita šķirne.
 - a) zaļās
 - b) zaļas
15. ... runcis guļ uz palodzes.
 - a) svītrains
 - b) svītrainais
16. ... slotā tīri slauka.
 - a) jaunā
 - b) jauna
17. Pat ... ābolā gadās tārps.
 - a) sarkanā
 - b) sarkanajā
18. ... kokiem dziļas saknes.
 - a) veciem
 - b) vecajiem
19. Labs draugs ir tā ... manta pasaulē.
 - a) labāka
 - b) labākā

/Latviešu tautas parunas/

29. uzdevums.

Izvēlieties pareizo vārdu vai vārdu savienojumu!

1. Rīga ir vecāka pilsēta ... Daugavpils.
 - a) pār, b) par, c) nekā.
2. Kaķim ir asāki nagi nekā
 - a) suņam, b) sunim, c) suņa.
3. ... sauszemes dzīvnieks ir zilonis.
 - a) pats lielais, b) vislielāks, c) pats lielākais.
4. Es tā arī neizlasīju
 - a) šo biezo grāmatu, b) šo biezu grāmatu, c) šito biezo grāmatu.
5. Mana dzimšanas diena ir gada ... diena.
 - a) jaukāka, b) jaukā, c) paša jaukā.

6. Tiem ... ziediem ir brīnišķīga smarža.
a) skaistiem, b) skaistajiem, c) skaistākiem.
7. Tajā ... pavasara dienā mēs devāmies ekskursijā.
a) saulainajā, b) saulainā, c) vissaulainā.

30. uzdevums.

Ievietojiet teikumos īpašības vārdus dažādu salīdzināmo pakāpju formās!

1. ... vieta uz Zemeslodes ir Dienvidpols. auksts
2. Indijas okeāns ir ... ūdens baseins, Atlantijas okeāns ir ... nekā Indijas okeāns, bet ... okeāns uz Zemeslodes ir Klusais okeāns. liels
3. ... ezers Daugavpils rajonā ir Sventes ezers. tīrs
4. Sauleskalns ir ... nekā Egļukalns. augsts
5. Stropu ezers ir ..., Sventes ezers ir ... nekā Stropu ezers, bet Dridža ezers ir ... ezers Latvijā. dziļš

31. uzdevums.

Salīdziniet priekšmetus vai parādības, lietojot vārdus par, kā vai nekā! Svītriņu vietā ierakstiet galotnes!

1. Rīts ir gudrāks ...vakar-.
2. Gauja ir straujāka ... Daugav-.
3. Daugava ir garāka ... Gauj-.
4. Ziemā dienas ir īsākas ... vasar-.
5. Ozoli aug kuplāki ... bērz-.
6. Rīga ir vecāka ... Daugavpil-.
7. Ozols ir cietāks koks ... bērz-.
8. Šogad pavasaris ir siltāks ... pagājušajā gad-.
9. Kaut arī šī nedēļa nav garāka ... cit-, liekas – tā velkas veselu mūžību.
10. Šis salūts nav krāšņāks ... salūt- 10. augustā.

32. uzdevums.

No vārdiem iekavās atvasiniet īpašības vārdus!

I

(Sudrabs) mēness gaismā laistījās (sniegs) lauki.

Paskat, šis lauva izskatās tik (karalis)!

Mīkla vēl ļoti (lipt), jāpieber milti.

Viņš runā tādā (skaļš) balsī.

(Tauki) rokas aukstā ūdenī grūti nomazgāt.

Te ir (kalns) apvidus, ceļš (putekļi), mašīnas uz priekšu virzās lēni.

Zied liepas, un visur izplatās to (medus) smarža.

II

Tik (zvaigzne) šonakt, šķiet, kāds ar (dot) roku izšķērdīgi gan (spīdēt), gan (bāls) pogas piespraudis debesu segenei.

(Aizdomas), (bezgala), pat (baismas) klusums, un vienā mirklī pie (nakts) debesīm uzplaiksnijās (uguns) lode.

(Tuvu) birztalā pilns ar (inde) sēnēm, tāpēc jābūt (acs), (piesargāties).

Pirāgam (zelts), (kraukšķēt) maliņa.

Tas jau bija (velns) smaids – (viltus) un (blēdis).

(Purvs) klajums, vien (kropls), (nīkulis) bērziņi spītīgi turas šai zemē.

Kaimiņu Juris jau (nauda) vecis, liekas, ka arī (skops) un (nevīža).

(Zibens) kustība, un (sīks) meitenīte jau visiem priekšā.

Svārki mazliet (plats), džemperis (garš) – tāds (smieklī) izskats.

(Pasaka) cena, diena; (tārps) ābols; (eļļa) rokas; (dēt) vista; (dzelkšņi), (ērķški) krūms; (pinne), (rēta) seja; (utis) galva; (sproga), (cirta) mati; (žēlabas) skatiens; (puika) izlēciens; (naids), (izsmiet) skatiens.

33. uzdevums.

Īpašības vārdus iekavās lietojiet ar nenoteikto vai noteikto galotni! Kur nepieciešams, veidojiet salīdzināmo pakāpju formas!

Izceltajiem vārdiem uzrakstiet sinonīmus! Izrakstiet vārda iet sinonīmus!

Vēl vasara nebija galā. Vēl (balts) āboliņa lauki bišu sanoņas pilni. No šīs (nemitīgi) sanoņas Velnam noreiba galva. **Nolaidās** noreibušais lejup no paugura gandrīz pie pašas Alūksnes. “Vai sasieties?” kāds **ievaicājās**, Velnam aiz muguras slēpdamies. Velns sāk apskatīties – kam tik (līdzjūtīgs) sirds, tik (mīksts) vārdi? Stāv niedru Strazds – par muzikantu iztaisījies! “Ja gribi, es uzspēlēšu! Dziesmā klausoties, jebkura **vaina** sadzīst.” Sākumā dziesmele trīsuļo kā (jauns) apses lapa, tad aug augdama un nu jau kā (spožs) pavasara tērce apvijas visapkārt. “Kur tu to ņēmi?” Velns iesaucas. “Vai stabuli, vai?” – “Nē, nē, to (jauks) spēlēšanas māku! To (skaists) meldiņu!” “Trejas reizes Alūksnes (liels) ezeram apkārt aptecēju. Ezera acīs **ielūkojos**. Ar katru vilni ezers vienu dziesmiņu izsvieda”. Strazdiņš noglāstīja savu (neparasts) stabuli. Tikmēr Velns pārdomāja: “Muļķa Strazdiņ, kamdēļ gan tik (milzīgs) ezeram apkārt jātek, lai iegūtu dziesmu, vai tad (mazāks) ezera nav?”

Velns devās atpakaļ pie (mazs) ezeriņa, kuru pirms brīža bija **pamanījis** aiz pļavas. “Kā tevi, (sīks) peļķīt, sauc?” – “Kas nu man, tādām (maziņš), vārdu dos!” “Tiklīdz būšu muzikants, es tev dāvināšu (brīnišķīgs) vārdu,” Velns bija vēlīgs. Un sāka kātot ap ezeriņu pirmo apli, bet drīz vien, cilpodams otru apli, kļuva nepacietīgs: “Kad tad tu man dziesmu dāvināsi?” “Ko tu sacīji, (dīvains) gājēj?” asi iečaukstējās krastmalas grīslis. Velns tik nosplāvās. “(Melns, melns) ūdeņi! Ceļa gājējs (nelabs) ēnu ūdeņi met!” nočaukstēja grīslis.

Ezera ūdeņi patiešām bija (melns). Velns saīdzis raudzījās (sekls) ezeriņā, nesaprazdams, kāpēc viņam nesokas kā tam (jauns, labsirdīgs) niedru Strazdulēnam.

/Pēc S. Kaldupes/

34. uzdevums.

Pirmajā stabiņā nosauktajām cilvēka rakstura īpašībām atrodiet atbilstošu apzīmējumu (frazeoloģismu) no otrā stabiņa!

1. Gļēvs, morāli nevarīgs, bezspēcīgs
2. Ļoti dusmīgs
3. Attapīgs, gudrs, pieredzējis, viltīgs
4. Vieglprātīgs, nenopietns, nenosvērts
5. Iedomīgs, lielīgs, augstprātīgs
6. Nesavaldīgs, neapdomīgs, ļoti straujš
7. Stūrgalvīgs, ietiepīgs, arī neapķērīgs
8. Tūlīgs, kūtrs, bez iniciatīvas
9. Lēns, neizdarīgs

kā tītars gaisa (vēja) pistole karsta putra miega pūznis dusmu pūķis kā lupata ciets pauris nav ar pliku roku ņemams ar kāsi velkams, ar kruķi stumjams

35. uzdevums.

Kādas cilvēka rakstura īpašības atklāj šie frazeoloģismi? Frazeoloģismus iesaistiet teikumos!

Kā ūdenszāle, aitas galva, pasaules lāpītājs, glums kā zutis, kā aizmidzis, degunu nokāris, ieraujas kā gliemezis čaulā, zaķa pastaļa, slinkuma maiss, kā pūce.

SKAITĻA VĀRDS

36. uzdevums.

Pasakiet, kad dzimuši cilvēki ar šādu personas kodu!

290545 – 10224	201219 – 11243
310851 – 12345	050900 – 19512
080380 – 10821	010101 – 21851

37. uzdevums.

Izlasiet vai uzrakstiet skaitļus ar vārdiem! Lietvārdiem pievienojiet galotni!

139 756 hektār-
300 000 grāmat-
1 000 000 gad- pirms mūsu ēras
12 vīrieš- un 30 sieviet-
pirms 15 100 gad-
2,3 miljon- iedzīvotāj-

38. uzdevums.

Izvēlieties pareizo variantu!

1. Šis akmeņu krāvums ir vairāk nekā ... gadu vecs.
 - a) tūkstotis
 - b) tūkstoš
 - c) tūkstots
2. Distanci sportists veica ... minūtēs.
 - a) deviņi, komats, četrdesmit piecās
 - b) deviņi komats četrdesmit piecās
 - c) deviņās, komats, četrdesmit piecās
3. Vilciens atiet no 2. perona
 - a) vienpadsmit un piecpadsmitās minūtēs
 - b) vienpadsmitos un piecpadsmit minūtēs
 - c) vienpadsmit un piecpadsmit minūtēs
4. ... ir komunālo maksājumu parādi.
 - a) Vienai trešdaļai pilsētniekiem
 - b) Vienai trešdaļai pilsētnieku
 - c) Vienai treždaļai pilsētnieku
5. Veco pagastskolu ir beiguši
 - a) simtiem skolēni
 - b) simtām skolēnu
 - c) simtiem skolēnu

6. To es atkārtāju jau ... reizi!
 - a) 5
 - b) 5.
7. Baltijas jūras tuvumā atrodas vairāk nekā ... kapulauki ar akmens riņķiem.
 - a) 30
 - b) 30.
8. Visiem jāsapulcējas pie 1. ģimnāzijas plkst. ... !
 - a) 8^{15}
 - b) 8.15
9. Vieslektors no Dānijas ieradās tieši plkst.
 - a) 10.30
 - b) 10-30
 - c) 10 30
10. Atbildes uz konkursa jautājumiem gaidīsim līdz ... martam.
 - a) 6^{-ajam}
 - b) 6.
 - c) 6.-ajam
11. Par laimi, rinda nebija liela – tikai ... cilvēki.
 - a) četri, pieci
 - b) četri pieci
 - c) četri – pieci
12. Par visu pirkumu samaksāti ... lati un 50 santīmi.
 - a) triji
 - b) trīs

39. uzdevums.

Lokiet vārdu savienojumus!

3 studentes, 191 sportists, 2/3 skolēnu, 11 137 dienas, 2,5 miljoni iedzīvotāju, 1/100 lata, 2000. gads, 20. gadsimta 50. gadi.

40. uzdevums.

Izlasiet vai uzrakstiet matemātiskās darbības ar vārdiem!

$5 \times 6 = 30$	$8^2 = 64$
$2 + 4 = 6$	$2,8 : 2 = 1,4$
$30 : 2 = 15$	$\sqrt{36} = 6$
$10 - 6 = 4$	$10 : 3 = 3,3333$
$7 \times 8 = 56$	$3^3 = 27$
$2/3 + 1/3 = 1$	$\sqrt[3]{27} = 3$
$7,5 - 0,5 = 7,0$	$2^5 = 32$
$\sqrt[5]{32} = 2$	$1,5 \times 3 = 4,5$

41. uzdevums.

Izlasiet vārdu savienojumus! Lietvārdiem pievienojiet galotni!

100 g sviest-	16. stāvs
½ kg milt-	pie 15 cm pieskaitīt 101 cm
ik pēc 10 min.	par 18 ha
ap 3 stund-	2,5 m auduma
pēc 21 km	15 t smaga krava
3/10 m	par 1, 5 kg ābol-
16 g.	1000 g/m ²
	4 kg
	4. km

42. uzdevums.

*Izlasiet vārdu savienojumus un iesaistiet teikumos!
Lietvārdiem pievienojiet galotni!*

Kopš 20. gadsimt-	No 1.09.1939. līdz 8.05.1945.
No 1. līdz 8. jūlijam.	18. gadsimt- 50. gad- (dsk. L.)
1. gs. p. m. ē. (L.)	Jau 10 gad- aiz muguras
11.09.1865. (L.)	Jau gad- 10 ir pagājuši
Ap 1600. gad-	Pirms 3,5 gad-

43. uzdevums.

Uzrakstiet skaitļus ar vārdiem! Svītriņu vietā ierakstiet galotni!

I

2/3 hektār- ir apsētas ar rudziem.

Nopērc 9% etiķskābi!

Pēc 4,5 stund- viss būs beidzies!

Tas notika pirms 70. gad- .

Tas notika pirms 70 gad- .

Tas notika pirms gad- 70.

Skolēni noskrēja 2 kilometr-	14 minūt- .
	9 minūt- .
	21 minūt- .
	20 minūt- .
	25 minūt- .

Grāmatu skaits bibliotēkā sniedzas 10000.

Stadionā pulcējās	100 sportist- .
	ap 100 sportist- .
	pāri par 100 sportist- .
	vairāk nekā 100 sportist- .

Pirms vairāk nekā 3500 miljon- gad- radās dzīvība.

3. lielāk- valsts Eiropā ir Francija, tās teritorija ir 544 tūkst. km².

Pēdējā streikā piedalījās	9000 cilvēk- .
	ap 9000 cilvēk- .
	pāri par 9000 cilvēk- .
	vairāk nekā 9000 cilvēk- .

Pētera I valdīšanas pirm- 3 gad- jau bija jūtamas pārmaiņas Krievijas politikā.

Tēju, Rietumeiropas populārāko dzērienu, lieto aptuveni 85% eiropieš- .

3,5 litr- ūdens jāizšķīdina 2 ½ tējkarotes sodas.

Ir nepieciešami 50 kg amonija sulfāta uz ha rudzu, bet 1 maiss "Kemiras" – uz 0,5 ha kartupeļu.

II

1991. gad- pavasarī Latvijā bija 12 851 aln-, 25 311 briež-, 12 655 balt- zaķ-, 17 595 pelēk- zaķ-, 401 vilk-, 9882 caun- .

Visvairāk aļņ- mita Alūksnes virsmežniecības teritorijā, pelēk- zaķ- – Bauskas virsmežniecībā.

Pirms I pasaules kara Latvijā dzīvoja vairāk kā 2500000 cilvēk-, bet pēc tā – 1300000.

No 499 pagast- kara darbība bija skārusi 283 pagast-, t.i., 56,7 % teritorij-.

1785. gad- Rīgā dzīvoja ap 24000 cilvēk-, bet pēc 200 gad- – vairāk nekā 800000.

Alekša Anteina darbā “Bronza Latvijā” (1988) apskatīti pirmie bronzas priekšmeti Latvijā, kas datēti ar 1300.–1100. g. pr. Kr. un līdz 1940. g.

Interesantas liecības ir sniegtas Josifa Šteimaņa rakstā “Dzīves līmenis Latgalē 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā.” 20. gs. 20. gad- kurpnieka alga svārstījās no 70 līdz 120 lat- , bet drēbnieka – 60-140 lat- . Īres maksa par 1 istab- nepārsniedza 12 lat- mēnesī. Par īri bija jāmaksā 20–30% no algas, ja ģimene īrēja 2 vai pat 3 istab- . Pārtikas preces bija lētākas par rūpniecības, jo vairāk nekā 60% iedzīvotāj- bija nodarbināti lauksaimniecībā, piem., 1 kg kartupeļ- maksāja ap 8 santīm-, bet sviest- – Ls 2, 75.

Senākās cilvēku mītnes Latvijas teritorijā konstatējamas ar 9. gad- tūkst. pr. Kr.

44. uzdevums.

Punktiņu vietā ierakstiet skaitļa vārdu tūkstotis atbilstošā formā vienskaitlī vai daudzskaitlī!

Viņš loterijā laimēja ... latu.

Viņš mantojumā saņēma veselu

Rīga ir dibināta 1201. gadā.

Šī pils ir ... gadu veca. To apmeklējuši tūristu Garāmbraucēju skaits rēķināms

Jaunā žurnāla metiens bija vairāki ... eksemplāru. Pirmo ... ātri izpirka.

Latgales centrālās bibliotēkas fondos ir ... grāmatu. Šos ... pār-
zina bibliotēkas darbinieki.

45. uzdevums.

Skaitļa vārdus uzrakstiet ar vārdiem!

Par indoeiropiešu rakstu pieminekļiem

Vissenākie ide rakstu pieminekļi ir hetu ķīļraksti. Heti 2. g. t. sāku-
mā p. m. ē. Mazāzijā izveidoja lielu valsti.

Nākamie ide rakstu pieminekļi attiecas uz atradumiem Krētas
salā, kur atrasti divu veidu raksti, viens no tiem ir grieķu valodā
(ap 1500. g. p. m. ē.). Grieķi savu alfabētu pārņēma no fenīciešiem
un pirmie sāka konsekventi lietot atsevišķas zīmes arī patskaņiem.

Ap 7. - 8. gs. p. m. ē. arāmiešu alfabētā ir pierakstīta persiešu
avesta – svēto rakstu krājums. 1. g. t. p. m. ē. izveidojās arī indiešu
sanskrits.

Pirmie romiešu rakstu pieminekļi ir no 6. - 7. gs. p. m. ē. Arī ro-
mieši, tāpat kā grieķi un etruski, sākotnēji rakstīja no labās puses
uz kreiso.

Pārējām Eiropas ide tautām rakstu pieminekļi radās tikai mūsu
ēras laikā, proti, gotiem – 4. gs., armēņiem – 5. gs., īriem – 7. - 8.
gs.

Senākie baltu tautu rakstu pieminekļi ir senprūšu valodā – tā ir
vācu - prūšu Elbingas vārdnīca (ap 1400. g.). Lietuviešu valodā
senākais rakstu pieminekļis ir 1547. g. izdots katehisms.

Pirmā grāmata latviešu valodā esot izdota 1525. g., tomēr tā nav
saglabājusies. Otrā grāmata iznākusi 1585. g. Karaļaučos.

/Pēc R. Bērziņa/

VIETNIEKVĀRDS

46. uzdevums.

Vietniekvārdus lietojiet atbilstošā locījumā!

Labdien, Māra!

(Mēs) jau trešo nedēļu dzīvojam pie Gaujas. Ja gribi (es) satikt, atbrauc pie (mēs). Arī (Tu) te patiks. Ja gribēsi, varēsi pie (mēs) palikt kādu laiku. Iepazīstināšu (Tu) ar savām draudzenēm. (Viņas) grib (Tu) redzēt un ar (Tu) iepazīties. (Mēs) te ir daudz interesanta. (Mēs) vidū ir viena lieliska sportiste. (Es) sagatavoju (Tu) pārsteigumu, iemācījos peldēt.

47. uzdevums.

Vietniekvārdus lietojiet atbilstošā locījumā!

Kāda studenta dzīves stāsts

(Es) dzīves ceļš nav garš. (Tas) tikko pārsniedzis divu gadu desmitu sliekšni, (tas) apraksts nav lielāks par vienu lappusi. Īpašu sasniegumu (es) vēl nav, ja par (tāds) neuzskata iestāšanos augstskolā. Lai arī dzīvoju tālu no (savs) mājām, tomēr (es) nejutos vientuļš, jo (es) ir daudz draugu. Kopā ar (tie) man ir labi. (Tie), tāpat kā (es), ir maz brīva laika, un (tas) (mēs) mēģinām pavadīt kopā. Mācības, draugi un (mēs) kopīgā aizraušanās ir (tas), bez (kas) nav iedomājama (mans) dzīve.

Tagad augstskola ir (mans) otrās mājas. Īpaši jaukas ir vakara stundas, kad (mēs), studenti, sapulcējamies (kāds) kopmītnes istabā un pārrunājam (viss), kas (katrs) ir uz sirds. (Ikviens) ir ko pastāstīt. Atbalstot (viens otra), (mēs) ir vieglāk tikt galā ar (dažāds) grūtībām. (Es) pat negribas domāt par (tas), ka pēc augstskolas beigšanas (mēs) būs jārisina (savs) problēmas bez (cits) palīdzības.

48. uzdevums.

Daudzpunktes vietā ierakstiet atbilstošu vietniekvārdu!

1. Vai ... kāds ir stāstījis par jauno projektu?
2. ... pēc tu to vari nedarīt.

3. Tā ir ... biezākā grāmata, kādu vien var atrast bibliotēkā.
4. Rīt ... būs jāraksta diktāts.
5. Vai ... uzdāvināt kalendāru jaunajam gadam?
6. ... visu dēļ jūs jau nu varējāt papūlēties!
7. Ar ... vēlas runāt kāds cilvēks.
8. Tiksim galā ... spēkiem?
9. Vai ... sen radās šī ideja?
10. Tas ir vajadzīgs man ... !
11. Mūsu ģimene dzīvo ... celtajā mājā.

49. uzdevums.

*Daudzpunktes vietā ierakstiet atbilstošu vietniekvārdu!
Izceltajiem vārdiem uzrakstiet sinonīmus!*

Brīviņu saimnieka acs **saskatīja** tālumā sēdošo Osi, ... pēc akmeņu celšanas ieturēja azaidu.

“Jā, dūšīgi ... šorīt esat **locījušies**”, pienācis saimnieks nenocietās nepaslavējis, lai gan ... nebij gudri darīts, ... varēja iedomāties, ka par daudz jau padarījuši.

Ieraudzīja, ka Galiņam ir apsieta kāja.

“Pagāns ... !” viņš iekliedzās un apsviedās ar muguru pretī. “Tu taču esi ... kāju nocirtis!”

“Taisni kā bez nagiem strādā!” arī Bramanis **uzbruka**, “kā naktī neizgulējies, kā snauzdams.”

“Nava jau ... liels”, Galiņš viebdamies mēģināja pasmaidīt. “Tikai ar ... cirvja stūrīti ķēru.”

Saimnieks domās dūsmīgi pārlika: “..., zināms, nedēļa nav ..., bet ...? Vai no ... būs vēlāk mēslu mēzējs?”

“ ... nezinu, kā ... gadījās,” Galiņš mēģināja taisnoties, ... vainu dziļi apzinādamies. “Tie pelēkie kārkli ir nejēdzīga suga, nemaz nevar zināt, kur ... sākums, kur beigas.”

“Kad ... acu nav pierē,” Bramanis **strostēja**.

... tagad vairs līdzēja labas pamācības, ka Galiņa kāja no ... vesela netika.

Mājās Brīviņu kungs pavērās nikni arī uz Bērziņu Lienu – kur ... skrien pie ... palaidnes Ošu Annas. Beidzot ... **atgīdās**, ka pārsteidzies – vai tad ... nebij ... pagastā ... slava, ka bagātais un gudrais Brīviņš nebļautās? Ne vārda neteicis, apvaldītā gaitā gāja prom.

(Pēc A. Upīša)

50. uzdevums.

Daudzpunktes vietā ierakstiet atbilstošu vietniekvārdu!

... dēļ mēs nokavējām koncerta sākumu.

Pret ... viņš ir vēl stingrāks.

Vai jūs esat atklājuši ... ko patīkamu?

Meklējiet ... talantu, un jūs atradīsiet.

Domājošs cilvēks neveiksmju cēloņus sāk meklēt

Cilvēkam vajadzīgas pārdomas par to, ... esam un ... esam vajadzīgi ... zemei, ... ik dienas min ... kājas.

Var apgalvot, ka ... cilvēks, izvēloties ... vai citādu dzīvesveidu, zināmā mērā ... nosaka ... dzīves ilgumu.

Varbūt ... ir reizēm neizdarīga un ... iemesla dēļ izjūt pašpārmertumus?

Un tālāk es ... vairs nedzirdu.

Vai sajūta ir arī ... ?

Neradiet nomāktības stāvokli.

Apciemojiet ... pēdējā laikā aizmirstu paziņu – tādu, ... nav īpaši veicies.

Izdariet ... patīkamu un ... jutīsieties labāk!

(Pēc "Kalendāra sievietēm 1990")

51. uzdevums.

Daudzpunktes vietā ierakstiet atbilstošu vietniekvārdu!

Kas mudina ... tik izšķērdīgi rīkoties ar ... laiku?

Cilvēkiem ir tieksme iztēloties ... citādu nekā viņi ir patiesībā.

Katram ir ... viedoklis par visdažādākajām dzīvēs norisēm, ... cilvēkiem un arī ... pašu.

Ne ... gadījumos var izlīdzēties ar jokiem vai vēlējumiem "neņemt galvā".

Cilvēks diemžēl parasti nenovērtē bagātības, ... viņam pieder, ... saprot tad, kad daudz kas ir zudis.

Nebūt nav labi pierast pie ... cilvēka labestības izpausmēm.

Otrs ... palīdz, bet mēs ... uztveram kā kaut ko ... par sevi saprotamu.

Vai morālas tiesības gaidīt palīdzību nav tikai tam, kurš ... brīdī atrodas pie ... iespēju galējās robežas?

Bet kā lai nosaka, ... tiešām pienākas palīdzība?

Optimisma formula ir vienkārša: kad tev liekas – ... vairs nav, atskaties uz ..., ... tev vēl pieder, atskaties uz ... iespējām, kas ... noteikti ir.

(Pēc "Kalendāra sievietēm 1990")

52. uzdevums.

Izvēlieties vietniekvārdu, to lietojiet atbilstošā dzimtē, skaitlī un locījumā!

Apģērbu, dvieļus, mutautus rotā ar tamborētām mežģīnēm – (viņš, tas) jābūt darinātām no piemērotiem diegiem.

Noņēmusi no auklas izžuvušos dvieļus, kaimiņiene (viņš, tas) kārtīgi salocīja.

Mājās viņi pārvilkās tukšiem groziem, (viņš, tas) nebija nevienas ogas.

Pieaugušajiem pasaule nešķiet pārsteigumu pilna, tāpēc (viņš, tas) grūtāk iepriecināt.

Cilvēka pārlicība – vai (tas, viņš) nepiemīt arī ļauns, ārdošs spēks?

Jaunā kasete man ir ļoti iepatikusies, un es (viņš, tas) klausos itin bieži.

Gleznas nedrīkst izvest uz ārzemēm, ja (viņš, tas) ir liela mākslinieciskā vērtība.

Sagrieztos ābolus nedrīkst žāvēt saulē, (viņš, tas) ir jātur ēnā.

53. uzdevums.

Punktiņu vietā ierakstiet vietniekvārdu kurš atbilstošā dzimtē, skaitlī un locījumā!

I

Tos ozolus, ... apkārtmērs pārsniedz 5,8 m, iekļauj valsts aizsargājamo dižozolu sarakstā. Visbagātākais ar dižozoliem Latvijā ir Kuldīgas rajons. Bērzaunes pagastā aug ozols, ... profils redzams uz piecu latu naudas zīmes. Izaugumiem bagāts ir stumbrs dižozolam, ... aug Ķeguma pilsētā. Pie dažiem dižozoliem ir plāksnīte, ... norādīts tā apkārtmērs. Ozolus, ... ir tik varens augums, derētu redzēt daudziem.

(Pēc J. Cepļiša)

II

Latvijā gliemeži, ... kopskaits ir itin prāvs, neizpelnās lielu ievērību. Tomēr pētnieki, ... ir interese par katras sugas dzīvesveidu, var stāstīt par daudziem neparastiem atklājumiem. Visus gliemežus var iedalīt divās grupās: tie, ... dabā ieraugāmi ar neapbruņotu aci, un tie, ... var ieraudzīt, ievāķšanā izmantojot speciālus paņēmienu. Pavasarī gliemeži, ... ēdienkartē pārsvarā ir augi, pēc ziemas guļas aktīvi meklē barību.

(Pēc M. Rudzītes)

III

Kaut gan Saule ir tikai viena, tai dažādu tautu uztverē ir atšķirīgs novērtējums. Dienvidu tautas, ... priekšstatos Saule ir barga, kareivīga, to nodēvējušas vīriešu dzimtes vārdā. Ziemeļu tautām, ... dzīves apstākļi ir bargāki, Saule šķiet maiga un laipna kā māte. Latviešiem ļoti daudz ir dainu, ... Saule salīdzināta ar māti. Mītiem, ... stāstīts par Sauli, raksturīgi vairāki slāņi. Tautas ticējumos, ... ir nozīmīgs izziņas avots, cilvēks mudināts pret Sauli izturēties ar cieņu.

(Pēc V. Ancīša)

54. uzdevums.

Izvēlieties pareizo variantu!

1. Neapstrīdams ir fakts, ka ... pirmā augstākā mācību iestāde Latvijā ir Krāslavas garīgais seminārs.
 - a) paša, b) pati

2. Pa šo laika sprīdi tev ... nav zvanījies.
 - a) neviens
 - b) nekas
3. Sārtiņu ģimenē aug divi dēli – kā viņi palīdz ... !
 - a) viens otram
 - b) cits citam
4. Dažkārt tautasdziesmās lietoti tādu putnu nosaukumi, kurus mūsdienās vairs nelieto, līdz ar to grūti pateikt, ... no putniem konkrētajā gadījumā ir domāts.
 - a) kāds
 - b) kurš
5. Dainās katram putnam ir ierādīta sava vieta – ... nozīmē, ka pret noteiktu putnu ir bijusi kāda īpaša attieksme.
 - a) šis
 - b) tas
6. ... fantāzijas un melu savijumu nemaz nebija iespējams klausīties!
 - a) šo
 - b) šito
7. Man aizmugurē negaidot ierunājās ... sieviete.
 - a) viena
 - b) kāda
8. Klusākās sirdsdomas nevar uzticēt
 - a) nevienam
 - b) ne vienam
9. Vecās māmuļas labi zina, tieši ... augi der pret noteiktu kaiti.
 - a) kuri
 - b) kurie
10. Arājiņi, ecētāji,
Sakāpuši kalniņā,
... vaicājās,
Vai būs gara vasariņa. (*Latviešu tautasdziesma*)
 - a) viens otram
 - b) cits citam

11. Sekmju grāmatiņa, referāts – ... ir palicis mājās.
 - a) viss tas
 - b) tas viss
12. ... atcerējies, viņš piebikstīja blakus sēdētājam.
 - a) kaut – ko
 - b) kaut ko
13. Pētniekus, ... satikām pie Āraišu ezerpils, interesēja arī mūsu vērojumi.
 - a) kuros
 - b) kurus

55. uzdevums.

Tulkojiet!

I

Он сделал это без какого-либо труда.

Он ни к кому не обращался за помощью.

Я ни у кого не мог спросить, будет ли завтра экскурсия.

Я знаю человека, имя которого вы упомянули.

Есть ученики, за которых все делают их мамы – собирают портфель и разбросанные ими вещи.

Не с кем посоветоваться; возвратится ни с чем; сделать по-своему; будь что будет.

II

Сегодня никто не сдавал экзамен.

Кто-нибудь из знакомых был на конференции?

Мне нечего было подарить.

Я ни на кого не обижаюсь.

Он не взял с собой в дорогу книгу.

Я не уверен, знает ли кто-нибудь о моем приезде.

В кабинете кто-то работал, слышались чьи-то шаги.

DARBĪBAS VĀRDS

56. uzdevums.

Darbības vārdiem nosakiet laiku un personu!

Pastaigājāmieš, zvejojāt, sasveicinās, noķeram, noķērām, pielīmējām, zīmē, apkoposim, apkopsim, blāzmoja, saburzās, izpil, noasinājāt, švīkāsi, iestiklo, izgludinām, rēgojas, specializēsies, fotografējaties, ietaupīja, rediģēju, ignorēja, sacensāmieš, nesu.

57. uzdevums.

Svītriņu vietā ierakstiet patskani a, ā!

Rēķin-m, atcer-s, peld-mies, palīdz-m, liek-s, sasveicin-ties, apņem-s, main-mies, piepild-s, debesis apmāc-s, studenti māc-s, ūdens līmenis te krīt-s, te ceļ-s.

58. uzdevums.

Pārzīmējiet shēmu burtnīcā, katru teikumu ierakstiet atbilstošā vietā!

Tagadne

1. pers.

vsk. 2. pers.

3. pers.

1. pers.

dsk. 2. pers.

3. pers.

Pagātne

1. pers.

vsk. 2. pers.

3. pers.

1. pers.

dsk. 2. pers.

3. pers.

Nākotne

1. pers.
vsk. 2. pers.
3. pers.

1. pers.
dsk. 2. pers.
3. pers.

1. Rīgas vilciens nekad nekavē. 2. Paldies, ka pakavējāt laiku mūsu viesiem. 3. Vairāki pūtēju orķestri nokavēja ģenerālmēģinājuma sākumu. 4. Mani aizkavēja klases audzinātāja. 5. Dzelzceļa stacijas priekšnieks aizkavēja vilcienu ceļa remontdarbu dēļ. 6. Jūs nokavēsiet vilcienu, ja iesiet kājām. 7. Man šķiet, mēs kavējam. 8. Slimojot skolēni iekavē mācības. 9. Vai mēs nenokavēsim pēdējo vilcienu? 10. Viņi nenokavēs, ja laikus izies no mājām. 11. Es ļoti reti kavēju nodarbības. 12. Vai mēs jau nokavējām? 13. Es ceru, ka skolotāja mani neaizkavēs pārāk ilgi. 14. Kāpēc tu kavē stundas? 15. Es nokavēju uz treniņu tevis dēļ. 16. Es mazliet nokavēšu. 17. Vai tu neiekavēji mācības, braucot tik ilgā ekskursijā? 18. Jūs aizkavējat visu pasākuma gaitu! 19. Vai tu nenokavēsi mēģinājumu?

59. uzdevums.

Daudzpunktes vietā ierakstiet atbilstošo darbības vārda formu!

1. Kur tu	<i>kavējas</i>
2. Mēs attaisnojošu iemeslu dēļ.	<i>nokavēsies</i>
3. Piezvani man, ja tu un nebūsi laikā mājās.	<i>nokavēja</i>
4. Kur viņi tik ilgi	<i>aizkavējās</i>
5. Es domāju, ka viņi kā parasti	<i>pakavēšu</i>
6. Cik ilgi jūs tur	<i>aizkavējies</i>
7. Šajā muzejā mēs ilgāk.	<i>nenokavējies</i>
8. Vakar vilciens par 10 minūtēm.	<i>neuzkavējās</i>

9. Tikai	!	<i>nokavējos</i>
10. Kāpēc tu tik bieži	stundas?	<i>uzkavēsieties</i>
11. Vai es stipri	?	<i>kavējam</i>
12. Vēlā pavasara dēļ lauku darbi stipri	.	<i>nokavējāties</i>
13. Mēs jau	.	<i>nokavējām</i>
14. Es tev	laiku.	<i>aizkavēsies</i>
15. Klausītāji jau sapulcējās, bet lektors	.	<i>kavējas</i>
16. Nevienā pilsētā ekskursantu grupa	ilgāk par vienu dienu.	<i>pakavēsimies</i>
17. Vai jūs	sliktā ceļa dēļ?	<i>kavē</i>

60. uzdevums.

I

Darbības vārdus uzrakstiet tagadnē!

Vai, kā šī kurpe (spiest, berzt) kāju! Papēdi (notrīt) pavisam jēlu.
 Autobusā tik daudz braucēju, visi (berzties, trīties) viens gar otru.
 Daiga (smelt) ūdeni no akas un (apliet) dārzu.
 Mūsu ģimene ik pavasari (sēt) četras dobes burkānu.
 Māte mātai (sapīt) bizi un (iesiet)matos lentu vai (savilkt) ar krāsainu gumiju.
 Rudeņos lauku ceļi ir grūti izbraucami, mašīnas (iestigt).
 Pie debesīm (uzlekt) spožs mēness.
 Māra (piestumt) pie sienas krēslu, (uzkāpt) un (piekārt) gleznu.

II

Darbības vārdus rakstiet tagadnē 3. personā! Atminiet mīklas!

Kas (kost) bez zobiem?

Dīķi (izsmelt), vārnas (salekt).

Nasta (piekust), nesējs (nepiekust).

(Riet) kā suns, (bļaut) kā vērsis, dzied kā lakstīgala, tomēr nav redzams.

Danco klēpī: jo vairāk (griezties), jo lielāks (tapt).

Pa koku (skriet), zīdu (tīt).

Zāģis. Šķītois un kārto. Kresls un cilveks. Atbalss. Kamols. Evelte.

61. uzdevums.

*I konjugācijas darbības vārdiem nosakiet laiku un personu!
Uzrakstiet nenoteiksmē!*

Berz, noberž, cērtam, izlaidīšu, sēja, nirām, pārkod, spīdēs, stūma, kāpj, pārkož, apsūb, saliecu, steidzaties, nolieku, iesienu, sapūst, pūš, pūta, sarausīs, saraus, saplīst, pārplēš, bēgu, norāva, rakņāsimies, pamodies, centīšos, nopļāvāt, drūp, dzeļ, grauzu, aizķērāties, kūst, pārpurvojas.

62. uzdevums.

Daudzpunktes vietā ierakstiet atbilstošu darbības vārdu tagadnē! Skaidrojiet sakāmvārdu nozīmi!

Slikts ritenis visvairāk

... kā cimds ar roku.

Zvirbuļus ar lielgabalu

Katram sava kurpe

Putniņu, kas agri dzied, ... vanags.

Jo vepri ... , jo tauki

Kur divi ... , tur trešais

... savu degunu, kur

Slinks zirgs stiprāk ... nekā mudīgais.

Kaķis cimdiem peļu

Koks ... uz pirmā cirtiena.

Mazos blēžus ... , lielos ... godā.

noķert	nešaut
spert	kārt
nekrīst	barot
rieties	nebāzt
rīt	nevajadzēt
neķert	spiest
čikstēt	pilēt
satikt	celt

63. uzdevums.

Pārveidojiet darbības vārdus pagātnes formā! Izcelto darbības vārdu vietā lietojiet sinonīmus!

Dažu rītu es **aizskrienu** paskatīties, kā strādā pieaugušie. Cilvēki nostājas viens otram pretī divās rindās un ar sprigūliem rokās tā sit rakstā, ka ir prieks **skatīties** un klausīties. Es ar paņemu dar-

barīku un **zvetēju**, cik spēka, bet man nemaz neveicas: te sprigulis sapinas, te kājas samežģās. Izjaucu visu rakstu. Līdz rītausmai riju nokuļ, graudus saber kaudzē. Nu vajag iesērt riju nākamajam rītam. Tēvs aicina kūlējus atmiegā un arī pats **apguļas** salmos nosnausties. Pēc tam visi **iekož** brokastis un **iet** uz nokoptajiem laukiem, lai savāktu nopļauto labību. Tēvs, palicis viens rijā, iekurina krāsni un skatās, kā dūmi ar liesmu pa tās muti gāžas laukā. Tad aizkraj **ķieģeļus** krāsns mutei priekšā tā, ka tikai dažas liesmu mēlītes spēj izspraukties pa šķīrbām, un dodas piedarbā vētīt graudus.

/Pēc K. Grigūļa/

64. uzdevums.

Pārveidojiet darbības vārdus tagadnes formā!

Ziema sadzina kupenas pa malu malām un uzcēla kalnus. Dažureiz uznāca tik liels aukstums, ka ūdens straumes, kas tecēja no akas spaiņa, nenokļuva vairs līdz zemei, bet sasala gaisā. Ledus strautā kļuva arvienu biezāks, un, kad izcirta āliņģus, zivis sanāca pie caurumiem veseliem bariem. Līdakas viļņu zilām mugurām tagad mierīgi plunčājās starp citām zivīm un neuzbruka tām. Irbes, kas rudeni, pa labības laukiem dzīvodamas, pacēlās spārnos, tikko kaut kur iečabējās vārpas, tagad kā vistas satecēja šķūnī un kasījās pa salmiem, graudus meklēdamas. Neviens tās nedzina projām, bet saimnieks tām vēl pakaisīja miežus, un tās nāca šurp no krūmiem, no lauku ežām, kur bija izkasījušas dziļas alas, līdz zemei rakdamās un zāļu sēklas lasīdamas ..

/Pēc E. Virzas/

65. uzdevums.

Kur iespējams, pārveidojiet darbības vārdus tagadnes formā!

Reiz tēvam bija trīs dēli: divi gudri, bet trešais muļķis. Tēvs sūtījis dēlus mežā malku cirst. Gudrie brāļi ienīda muļķīti, un viendien viņi norunāja atstāt muļķīti vienu mežā – vai viņš zinās ceļu at-
rast? Bet muļķītis drīz vien atnāca atpakaļ.

Otrā dienā pie tēva ieradās kāds bagāts kungs un salīga muļķīti par lielu algu zaķus ganīt, kas vakarā visi mājās jāpārdzenot.

Vakarā pārnāca gudrie brāļi un sāka muļķīti izsmiet, teikdami, ka šis nemaz nevarēšot zaķus ar skaitu noganīt. Muļķīti viņi nemaz ganos nelaida. Nākošās dienas ritā kungs izskaitīja zaķus un gudrais dēls tos dzina uz birzi. Vakars pienāca ātri, bet no zaķiem ne vēsts. Nu gāja otrs gudrais dēls kungam zaķus ganīt. Kungs ar skaitu nodeva viņam zaķus. Birzī tie aizskrēja katrs uz savu pusi. Mājās nākdams, brālis satika vecenīti, tā lūdza izraut slimo zobu. Tomēr gudrais dēls, tāpat kā vecākais brālis, vecenītei atteicās palīdzēt. Tad nu gāja muļķītis, kaut arī brāļi ilgi nebija pierunājami viņu laist. Arī muļķītis ceļā satika vecenīti, kas lūdza: "Miļo dēliņ, palīdzi šoreiz, izrauj zobu!" Muļķītis arī paņēma un izrāva zobu. Tad vecenīte teica: "Tā kā tu man paklausīji, es tev došu šo stabulīti; ja tu pūtīsi rupjo galu, zaķi skries katrs uz savu pusi, ja pūtīsi smalko galu, tad viņi visi atskries atpakaļ". Muļķītis papūta rupjo galu, un visi zaķi cilpoja katrs uz savu pusi. Pret vakaru muļķītis pūta smalko galu, zaķi metās atpakaļ, ka čabēja vien. Tā muļķim izdevās tas, ar ko netika galā gudrie brāļi.

/Pēc latviešu tautas pasakas/

66. uzdevums.

Daudzpunktes vietā ierakstiet atbilstošo darbības vārda formu!

1. Viņš neteica ne vārda, ... un aizgāja.
2. ..., lūdzu, šo auklu!
3. Kad brauksim ekskursijā, ... vairākās pilis.
4. Dažiem tā vien gribas ... otram.
5. Cikos tu ... mājās?
6. Ar rokām veļu ... nav viegli.
7. Visu nakti ... dejā kā neprātīgi.
8. Mikus ... uz otriem sāniem un šņāc tālāk.
9. Ina atbild īsi, kā ar nazi
10. Ceļš ved garām akmeņu kaudzei un ... lauku mājās.
11. Pēc Ziemassvētkiem Saule ... uz pavasara pusi.

<i>iegriežas</i>
<i>atgriezīsies</i>
<i>nogriež</i>
<i>pārgriez</i>
<i>griezāmieš</i>
<i>izgriezt</i>
<i>iegriezt</i>
<i>iegriezīsimies</i>
<i>pagriežas</i>
<i>pagriezās</i>
<i>apgriežas</i>

67. uzdevums.

Daudzpunktes vietā teikumā ierakstiet tam atbilstošo darbības vārda formu!

1. Šodien ir auksti, ... galvā cepuri!
2. Vai tu ... vajadzīgo naudas summu?
3. Es neatceros, kur ... savus cimdus.
4. ... zem galvas spilvenu, lai ērtāka gulēšana.
5. Vai tu reiz ... mierā?
6. Ir jau vēls, ... gulēt.
7. ... šo sarunu uz vēlāku laiku.
8. Kad tu ... eksāmenu?
9. Neskrien tik ātri, ... gar zemi!
10. Tas tev ir ... par pienākumu!
11. Man jau ..., ka nebūs labi!
12. Ceru, ka mēs netiksīm ... no dzīvokļa.
13. Cik ilgi tu pie mums ...?
14. Viņš ... kā viesulis.
15. Privātipašums tiek ... ar nodokli.
16. Es negrastos ... rokas klēpī un gaidīt.
17. ... lietā visu, ko protam un zinām.
18. ... par mani kādu labu vārdu!
19. Droši vien tu par šo pirkumu ... pamatīgu naudas summu.
20. ... prātā visas paziņas, varbūt atminēsimies vajadzīgo personu.

*pārliksim
noliku
liksies
atliksim
noliksies
atliki
uzliks
izlikti
paliksi
paliec
apliks
izliki
liec
salikt
pārliksi
liksim
aizliec
jāliekas
likās
aizlikās*

68. uzdevums.

Daudzpunktes vietā ierakstiet kādu no norādītajiem darbības vārdiem pareizā formā! Izrakstiet frazeoloģismus un noskaidrojiet to nozīmi!

Bāzt, nesnaust, vīst, vilkties, pamosties, gāzt, neizpaust, izmirkst, salt, raust, brist, pakampt, siet, likt, izkāpt, klīst, pabraukt, aizmigt, piecelties, apmaldīties.

Braucot vilcienā, es parasti ... , bet šoreiz ... un ... garām savai stacijai, ... kādā pieturā, ... pa nezināmām ielām, kamēr

Šīs puķes siltajā istabā tomēr ātri

Ko tu visur ... savu degunu?

Lietus ... kā ar spaiņiem, mēs ... līdz pēdējai vilītei.

Šo noslēpumu, Ilze, nevienam ... !

Ir tik auksti, kājas jau

Somas ir tik smagas, ka gandrīz ... pa zemi.

Katru rītu mēs ... laicīgi, bet šorīt aizgulējāmies un ..., kad pulkstenis rādīja jau devīto stundu.

Māri, ... maisam galu ciet!

Suns ... manu kumosu un prom bija.

Tas tik sev visu Kur ... , kad laiks būs pie Pētera iet?

Ak, cik ilgi ... pa purvu, bet vēl neredz ne gala, ne malas.

69. uzdevums.

I konjugācijas darbības vārdus rakstiet tagadnē, kur iespējams – arī pagātnē! Izrakstiet frazeoloģismus un noskaidrojiet to nozīmi!

I

Upe (pārraut) aizsprostu, un ūdens (šļākties, plūst) ar brāzmainu spēku.

Puse iesētā (salīt, sapūt) uz lauka.

Vējš nemitīgi (pūst), un (savilkties) lietus mākoņi.

Šuvēja smagi (nopūsties) un (ņemties) tālāk: no jauna (sadiegt), (nošūt), izgludina.

Putni knābī (satvert) zariņus, (vīt) ligzdas.

Daži adījumi mazgājot (sarauties), bet citi – (izstiepties).

Pārpildītā autobusā braucēji (berzties) viens gar otru, kā lai garām (tik, aizspraukties)?

No zemes (līst, spraukties) pirmie asni, (dīgt) pirmais zaļums, prieks (ielīt) cilvēku acīs, un sirdis (tiekties) pēc labestības.

Pielīdējs (pielīst) un (censties) pieglaimoties.

Kas par balli – māja (dūkt) kā bišu spiets, visi dejo, skan mūzika un neviens nepamana, ka virtuvē ēdiens (piedegt), tad tik (attapties), kad deguns (saost) sviluma smaku.

Saimniece (pārliet) sulu citā burkā, tā (apgāzties, nokrist), un šķidrums (izlīt) pa grīdu.

Māsa jau kā pūķis, dusmās (šņākt) mazulim: “(Nedīkt) tik skaļi, (rimties)! (Nemaut) kā teļš!”

Ar saldiem meliem viltņieki (apkrāpt, apzagt) vientiešus, (apcirpt) kā aunus – jā, tos, kuri paši (ļauties) apcirpties.

II

Kur lai (ņemt) kaut ūdens malku, ļoti (slāpt)!

Nevaldāmi asaras (spiesties) acīs, Inta tā (iekost) mēlē, ka mēle (sapampt), tomēr, lai lūst vai plīst, šoreiz viņa noturēsies, neraudās.

Visu (skart) ziemas aukstā elpa: (sastingt) zeme, (aizsalt) ūdeņi.

Labāk (vilties) pats, nekā (pievilt) otru.

(Uznākt) nepieredzēts negaiss, vējš visus (gāzt) no kājām, pat jumtus (raut) nost, ir tāds laiks, par kuru (mēgt) teikt, ka tādā labs saimnieks savu suni (nedzīt) ārā.

Laiks paiet, un ikviena brūce (sadzīt), sāpes (zust).

Kad meli (nākt) gaismā, saimniece, liekule tāda, (notvīkt) sarkana kā biete un (aizšauties, nozust) prom no citu acīm.

(Dzelt) lapsene, un cilvēks (dzelt) – kura dzēliens sāpīgāks?

Viņš šoreiz (izlikties), patiesībā nebūt nav tāds miera Mika.

Kaķim mugurā (izlikties) kūkums, peļu junkurs (izlaist, izstiept) nadziņus, un peles gaitām pienāk gals.

Cepetis (cepties), tikmēr palidze (nokāst) kartupeļus, (sagriezt) dilles, (uzlikt) šķīvjus, visu (pagūt, paspēt) līdz viesu atnākšanai.

Caurvējš, durvis (aizcirsties), un papīri lido pa gaisu, (sajukt).

70. uzdevums.

Daudzpunktes vietā ierakstiet 1 - 2 darbības vārdus (vēlams I konjugācijas darbības vārdus)! Svītriņu vietā ierakstiet vajadzīgo galotni!

1. To neviens ... zināt, un man kā akmens ... no sirds.
2. Pa trim dienām stipendija ... kā nebijusi.
3. Ivaram jaun- kurpes ... kāju, bet Varim tieši otrādi – pat ... un ... nost no kājas, arī zil- zeķītes ..., jo gumija Nu puika ... kā plēsts.
4. Tumsā pa likumain- meža stīgu ejot, Dace ... šausmās, jo te kāds zars zem kājām ..., te ..., ka divas acis ..., un meitenei atkal trīsas Bet varbūt tik bailēm liel- acis?
5. Nudien, jaun- zemnieki siena gatavošanai ... vajadzīg- uzmanību, atliek uz pēdēj- brīdi.
6. Vistas ... maz- dārziņu, cūkas vēl pēc tam ... un no iesētā nekas ..., pēdēj- stādiņš ... vasaras karst- saulē. Asaras ... skatoties, bet kur ..., kam Tik uz dieva žēlastību vēl var
7. Varēja ..., ka viss augums ... uzmanībā, viņš ... uz priekšu un kāri kā izslāpušais ... katru vārdiņu, kā uz mūžu to sirdi ieslēgdams.
8. Viņš tišuprāt ... man kāju priekšā, es ..., ... pakausi, pat asinis ... Es vēl viņam
9. Pēc neparast- notikuma valodas ilgi ..., liel- un maz- vēl un vēl prātā ... dzirdēto un, stāstot tālāk, Tā runas ... pa visu pagastu.
10. Iestājeksāmenu uzdevumi ... visu skolas kursu un reflektantiem ... grūtības.
11. Māris uzreiz pēc darba ... mājās, mantas ... pa roku galam, ... spīdīg- atslēgas, dūsmīgs ... durvis un ... prom.
12. Pašā karstāk- darba laikā ... stipr- negaiss, zeme un debesis ... kopā. Tā vasaras darbi jau ..., tagad neparadītais aug augumā. No kura gala lai klāt ...?

71. uzdevums.

Darbības vārdiem pievienojiet atbilstošu priedēkli un lietojiet vajadzīgajā formā!

I

Purināt

1. Māsa katru nedēļu ... segas un sedziņas.
2. Draugu, kam rokas nolaidušās, dažkārt vajag

3. Es vēlreiz ... ābeli, varbūt nokritis kāds ābols.

Rimt

4. Pēc gadiem ... sāpes, dusmas, aizvainojums.
5. Tikai naktī vējš

Jaust

6. Pirms pāris stundām vēl neviens neko
7. Daudzi ..., bet visi cieta klusu.

Žūt

8. No pārdzīvotajām briesmām visa mute
9. Karstajā saulē drēbes ātri

Jaukt

10. Māju ..., vietā neko neuzcēla.
11. Tumšie padebeši un zibeņošana ... visus nodomus.
12. Vējš ... matus.

Snigt

13. Klajumā, mežā – visur ... daudz sniega.
14. Zeme ... balta.

Šķīst

15. Sāls labāk ... ūdenī nekā soda.
16. Mašīnai bedrē iebraucot, dubļi ... uz visām pusēm.

Vandīt

17. Kas ... visus manus papīrus?

Diegt

18. Ielāpu ..., piešūt aizmirsu.
19. Zaglēns nobijās, ..., ko nagi nes.

II

Rāpties

1. Līdz sliekšnim mazulis rāpus

Raut

2. Viesulis ... koku ar visām saknēm.
3. Vējš ... visas lapas.
4. Šī uzstāšanās ... daudzus.

Dzist

5. Svecēs liesmiņa pēkšņi
6. Slimnieks pa nedēļu acīm redzami

Art

7. Līdz pusdienām ... pusi lauka.
8. Ar jauno arklu var ... dziļas vagas.

Kaist

9. Jānis dūsmās viens divi
10. Pēc bites dzēliena āda

Stiepties

11. Kaķis ... un guļ ar puspievērtām acīm.
12. Mazais Uģis pa gadu labi

Svilpt

13. Skatītāji ... galvenās lomas tēlotāju.

Zvanīt

14. Larisa, ... man ap sešiem.

Slēpties

15. Mazais brālis ... aiz durvīm.

Sālīt

16. Ziemai mēs ... pūsmuciņu sēņu.

Lipt

17. Celies, vai tad tu ... pie sola?
18. Lapas ... kopā, nevar pāršķirt.

Liet

19. Pienu saimniece... kannā.
20. Šai pudelē vajag vēl mazliet ... klāt.

III*Ņemt*

1. Pēteris ... lielu mantojumu.
2. No bankas ... noguldīto naudu.
3. Pēkšņi mani ... lielas bailes.

Kāpt

4. Pār šo sētu neviens zaglis nevarēs

5. Jau tīņa vecumā viņš ... likumu.

Līt

6. Pusstundu tā gāza, muca ... pilna.

7. ... lietutiņš, viss atdzīvojās.

Kaut

8. Pirms Mārtiņiem ... melno gaili.

9. Garmatāino viņa draugs smagi

10. 1236. g. lietuvieši un zemgaļi ... Zobenbrāļu ordeni.

Krist

11. Šajā jautājumā mūsu domas

12. Prātā ... laba doma.

13. Izlūks nodevības dēļ

Kustināt

14. Apsūņojušu akmeni grūti

15. Pamēģini tu ..., varbūt izdodas.

Klibot

16. Ar kreiso kāju viņš mazliet

Griezties

17. Saldi šņākdams, ... uz otriem sāniem.

18. Pret vakaru ... stiprs vējš.

Turēties

19. Premjerministrs ... pie varas tieši 10 gadu.

20. Kā man vajadzēja ... šajā situācijā?

21. Ieteicams biežāk ... svaigā gaisā.

Laizīties

22. Kaķis iztukšoja pusdienu bļodiņu un apmierināts

72. uzdevums.

Izvēlieties pareizo variantu!

1. Saulīte spīdēja tik silti, ka tauki burciņā

a) sakusa, b) izkusa, c) nokusa

2. Ūdens spainī ... ledū.

a) sasala, b) izsala, c) pārsala

3. Pirms Ziemassvētkiem cilvēki ... eglītes.
a) apgrezno, b) nogrezno, c) izgrezno
4. ... šķīvjus un ej gulēt!
a) samazgā, b) nomazgā, c) izmazgā
5. Pērkot šo mantu, es
a) pārrēķinājos, b) sarēķinājos, c) izrēķinājos
6. No kalna ... tūkstošiem akmeņu.
a) izgruva, b) nogruva, c) piegruva
7. Ierēdnis nopietni neatbildēja, tikai
a) norakstījās, b) izrakstījās, c) atrakstījās
8. Nozagto mantu zaglis sākumā veiksmīgi ... no citu acīm.
a) pabēdzināja, b) nobēdzināja, c) izbēdzināja
9. No rītiem ieteicams ... ar mitru dvieli.
a) noberzēties, b) pieberzēties, c) saberzēties
10. Karstajā ūdenī džemperis negaidot
a) sapluka, b) nopluka, c) izpluka
11. Cirsmā ... kokus un sūta projām.
a) sašķiro, b) izšķiro, c) atšķiro
12. Vai viegli ziemas vidū ... ceriņus?
a) saziedināt, b) izziedināt, c) uzziedināt
13. Par laimi, lietus ūdens ... zemē.
a) izsūcās, b) sasūcās, c) nosūcās
14. Labu ... ar labu ir augstākais morāles likums.
a) atmaksāt, b) nomaksāt, c) izmaksāt
15. Adot valdziņš nobruka, un cimda valnītis
a) noira, b) saira, c) izira

73. uzdevums.

Kur iespējams, darbības vārdus teikumos pārveidojiet īstenības izteiksmes ciešamās kārtas vienkāršajos vai saliktajos laikos!

I

Tirgū firma "Kalnozols" ceļ jaunu paviljonu. Firma izmanto Latvijā ražotus materiālus. Vadītājs sola, ka darbu pabeigs mēneša

laikā. Tirgus apmeklētāji noteikti priecāsies, jo celtne ir mūsdienīga un gaumīga.

II

Daudzi cilvēki pavasarī savos dārziņos strādā ilgas stundas. Rok zemi un mēslo to, lai viss labāk augtu. Dobēs sēj bietes, stāda sīpolus un kartupeļus. Kad visu izdodas pabeigt, nāk vasara ar citiem priekiem un rūpēm.

III

Kas pateiks, cik cilvēks dzīvē cer un sapņo, iegūst un zaudē, cik pieviļas pats un pieviļ citus? To neizmērīs nekad. Jo tas vispār nav izmērāms. Nepateiks neviens. Kad dzīves ritējums beigsies, visus noslēpumus un atbildes viņš paņems līdzī.

74. uzdevums.

Izceltos teikumus pārveidojiet ciešamajā kārtā!

Latviešiem pilsētnieku uzvārdi zināmi kopš 13. gs., turpretim zemniekiem uzvārdu līdz dzimtbūšanas atcelšanai nebija. **Baltijas ģenerālgubernators Pauluči publicēja norādījumus, ka izvēlēties uzvārdu ir tiesīgs dzimtas vecākais vīrietis. Vidzemē uzvārdus deva un ierakstīja protokolos pagasta tiesā 1826. gadā. Kurzemē uzvārdu došanas procesu pabeidza tikai 1834. gadā.**

Vidzemē vācisko uzvārdu bija ap 20%. **Dažkārt muižas kalpotājiem kā uzvārdu piešķīra palamu.** Cik zināms, vislielākais vācisko uzvārdu skaits (75%) bija Dobeles pagastā. **Krieviskus uzvārdus bieži piešķīra personām, kas atgriezās no karadienesta.** Augšzemē līdzās plaši izplatītajiem latviskajiem uzvārdiem ar izskaņu *-āns* bija uzvārdi ar poliskām galotnēm.

Tā saucamajos Ulmaņa laikos veicināja neglīto un svešādi skanošo uzvārdu latviskošanu.

/Pēc M. Svarānes/

75. uzdevums.

Novērsiet kļūdas darbības vārda formu lietojumā!

Nekārtnie darbības vārdi lokās īpatnēji.

Pēc dažām dienām pie Ledus halles atvērsies jauna izstāžu zāle.

Durvis caurvējā piepeši atvērās.

Visi gliemeži iedalās čaulgliemežos un kailgliemežos.

Pavisam nemanot apēdās vesela torte.

Šķiet, ka tas ir romāns par manis pašas piedzīvoto un pārdzīvoto, tāpēc arī tik viegli lasās.

Talcinieki lasās uz kartupeļu talku.

Skaitļa vārds devītais rakstās ar garumzīmi.

76. uzdevums.

Darbības vārdus iekavās pārveidojiet atstāstījuma izteiksmes formās!

Arī 21. gs. sākumā japāņu māja klusi (glabāt) daudzo gadsimtu tradīcijas. Nav viegli iekļūt japāņu mājā. Ārzemnieks, kas dzīvo Japānā, (netikt) vaļā no sajūtas, ka viņš tomēr visu laiku (atrasties) it kā aiz durvīm. Attieksme pret nejpāni krasi (mainīties) tad, ja viņš runā japāņu valodā, – japāņi to (novērtēt) ārkārtīgi augstu. Japāņu mājas interjers laikam vispilnīgāk atklāj dzīves nacionālo savdabību. Istabas (tik) atdalītas ar bīdāmām starpsienām. Japāņu istabās (nebūt) ne krēslu, ne dīvānu, ne tradicionālo gultu. Istabās parasti stāv neliels zems galdiņš, plakani spilveni sēdēšanai un sienas skapji. Pa istabām visi (staigāt) zeķēs. Pat gleznu izstādēs (gadīties) redzēt cilvēkus, kuri staigā zeķēs. Tāda ir tradīcija – novilkt kurpes, kur vien tās var novilkt.

/Pēc G. Eglītes/

77. uzdevums.

Kur nepieciešams, darbības vārdu vienkāršo laiku vietā lietojiet saliktos un pamatojiet, kāpēc!

Pirmās netiešās ziņas par Daugavas lībiešu pirti ap 1196.–1198. g. atstāja Indriķa Livonijas hronika. Tā stāsta arī par lībiešu atteikšanos no kristīgās ticības. Senāko Latvijas pirts skicējumu uzzīmēja Šveices mākslinieks F. R. Šturns, kurš 1661. g. brauca cauri Latvijai.

Tomēr arheoloģiskajos izrakumos uzietās akmens krāsnsis no 6.–7. gs. mudina domāt, ka pirts bija jau ievērojami agrāk.

Skaidrs, ka pirts bija nepieciešama katrā lauku sētā. Ar to saistījās darbs un sadzīve, arī dažādi ticējumi un paražas. Latgalē dažkārt vairāki saimnieki pirti cēla kopīgi. 1822. g. Vidzemes guberņas valde noteica, ka diviem saimniekiem jāceļ tikai viena kopīga pirts. Šo pavēli daudzviet nevarēja izpildīt, jo viensētas, kur dzīvoja zemnieki, bija diezgan atstatu cita no citas.

Pirts apgaismošanai un dūmu izlaišanai izcirta vienu vai vairākus lodziņus. Sākotnēji tos aizbīdīja ar dēlīti vai koka kluci.

Pirtij Latvijas lauku sētā bija garš attīstības ceļš vairāku gadsimtu garumā, līdz tā izveidojās tāda, kādu to pazīstam šodien.

/Pēc S. Cimermaņa/

78. uzdevums.

Izlabojiet kļūdas darbības vārdu salikto laiku formās!

Vai mēs šorīt jau esam sveicinājuši?

Māris ir sasveicinājis ar jauno pārvaldnieku.

Es nekad nevarējis iedomāties, ka Latvijā ir tik daudz ārstniecības augu.

Kāpēc neviena šuvēja līdz šim nesūdzējusies par direktores patvaļu? Ina kādreiz par to bija ierunājusies, bet pārējās kolēģes neatbalstīja.

Cik gaumīgi tu šorīt esi sagērbta!

Viņa viena pati norunājusies minūtes četrdesmit.

Kurš tev palīdzējis atvest visu kravu uzreiz?

Mēs, skolas gadu draudzenes, itin bieži esam apmainījušies ar vēstulēm.

79. uzdevums.

Vārdus iekavās pārveidojiet vēlējuma izteiksmē!

Ja (uzspīdēt) saule, es labprāt (pasauļoties).

Mēs labprāt (sēņot) un (ogot).

Ja (atbraukt) viesi no ārzemēm, kādā valodā tu ar viņiem (sarunāties)?

Kaut rīt (nelīt) lietus!

Vai tu (nevarēt) man aizdot dažus santīmus?

Ja es (saņemt) mantojumā milzu naudu, es (apceļot) visu pasauli.

Ja (pūst) vējiņš, (mazināties) svelme un (kļūst) vēsāks.

Vasaras nogale bija lietaina, kaut (nesapūt) visi kartupeļi!

80. uzdevums.

Pabeidziet teikumus, lietojot vēlējuma izteiksmes formas!

Vārdus iekavās pārveidojiet vēlējuma izteiksmē!

Mūsdienās daudzi izmanto datoru, lai

Katram nepieciešams draugs, lai

Ja mēs biežāk (smaidīt),

Arheologi un citi interesenti pēta cilvēces pagātņi, lai

Labāk jāklusē, lai

Labi būtu, ja

Cilvēki lasa grāmatas, lai

Ja vairāk (rūpēties) par sevi,

Ja vēlreiz (satikties) ar viņu,

81. uzdevums.

Tulkojiet!

Кресла подвинули так, чтобы удобно было смотреть телевизор.

У него достаточно времени, чтобы закончить работу к концу недели.

Мы пошли бы в театр, если у нас были бы билеты.

82. uzdevums.

Iesakiet, kas ir jādara šādās situācijās!

Pulkstenis jau ir 7.00 –

Pilsētas pašvaldībai nepietiek līdzekļu ceļu remontam. –... .

Starp draugiem ir radies pārpratums. –

Ogojot mežā apmaldījāties. –

Istabas puķēm dzeltē lapas. –

Vakaros Dina ilgi nevar aizmigt. –

Dzenišu ģimenē gadu dzīvos skolniece no Beļģijas. –

Nevar izlemt, par ko balsot vēlēšanās. –

Pirmkursniekiem liekas, ka studentu dzīve tomēr ir vienmuļa.–

... .

83. uzdevums.

Svītriņu vietā ierakstiet a vai ā!

Jāfotografēj-s, jācenš-s, jāsasveicin-s, jāapgērbj-s, jāmāc-s, jāpeld-s, jāārstēj-s, jāvēl-s, jābrīn-s, jāpūl-as, jāapspiež-s, jāsasild-s.

84. uzdevums.

Daudzpunktes vietā ierakstiet darbības vārdus vajadzības izteiksmē!

Pirms viesu atnākšanas ... savs dzīvoklis.

Ar nevainojamu spodribu un kārtību ... svētku noskaņa. ..., ka patīkamas atmosfēras radīšanā galvenā loma ir saimniekiem. ... lietā izdoma, piešķirot katriem svētkiem īpašu gaisotni.

Viesiem ... , ka mēs par viņu ierašanos priecājamies. Saimnieku apgērbam ... gaumīgam. Saimniekam un saimniecei nevajag ilgi tērzēt tikai ar vienu viesi, bet ... pret visiem vienādi. Svešinieki ... cits ar citu.

Ciemiņiem katreiz ... tieši norādītajā laikā. Virsdrēbes ... priekšnamā. Tad ..., vai drēbes kārtībā, ... mati. Vispirms ... ar saimnieku un saimnieci, tad ar viesiem. Pazīstamos var sveicināt atsevišķi, tikai ..., lai nepārtrauktu iesāktās sarunas. ... klātesošie un ... par tādām lietām, kas tiem saprotamas un patīkamas. Jokojoties ... apdomīgam. Ja vietas pie galda nav noteiktas, tās ... pašiem, bet ierādītā vieta ... bez pretimrunāšanas. Ja tiek pasniegts tāds ēdiens, kādu mēs nepazīstam, tad ..., kā rīkojas citi. Pie galda ... no visādām neveiklībām. Ja tomēr kas atgadās, tad ķibeles ... neuzkritoši.

85. uzdevums.

Vārdus iekavās pārveidojiet pavēles izteiksmes daudzskaitļa 2. personas formā!

Meitenes un zēni! (Nemt) rokās lāpstas, slotas, grābekļus un cirvjus! (Braukt) ar zirgiem pēc ūdens! Visus traukus (pieliet) ar upes ūdeni, lai dzer cilvēki un lopiņi! (Kurināt) krāsnis, lai visi skursteņi kūpētu! (Izkratīt) gultas maisus, (izslaucīt) istabas! (Atvērt) vaļā durvis, lai vējš izpūstu putekļus un zirnekļu tīklus, lai saule spīdētu visos logos!

/Pēc A. Upīša/

86. uzdevums.

Vārdus iekavās pārveidojiet pavēles izteiksmes daudzskaitļa 2. personas formā!

1. (Pagaidīt) mani! (Nesteigties)!
2. (Labot) kļūdas! (Likt) komatus! (Locīt) šo vārdu!
3. (Izturēties) saudzīgi pret dabu!
4. (Neapskaust) to, kuram ir laimējies loterijā!
5. (Sauloties) apdomīgi!
6. (Gūt) prieku, tiekoties ar draugiem!
7. (Ogot) vēsā laikā!
8. Ieejot telpā, (sasveicināties)!
9. (Izgulēties) labi! (Atpūsties)!
10. (Noklausīties) šo ierakstu! (Censties) galveno domu izteikt īsi!
11. (Elpot) dziļi!
12. (Atvainoties)!
13. (Noslaucīt) putekļus ar mitru lupatiņu!
14. (Slaukt) govīs ar slaukšanas aparātu!
15. (Slaucīties) ar šo frotē dvieli!
16. (Grūst) durvis vaļā no visa spēka!
17. (Negrūstīties) autobusa pieturā!
18. (Uzklausīt) dažādus viedokļus!

87. uzdevums.

Ko jūs ieteiktu (pavēles izteiksmes formā) cilvēkiem, kuri:

Piemēram:

lēni strādā Strādājiet čaklāk! Kustieties ātrāk! Negurķojieties!

ir slimī

ir skopi

ir nesavaldīgi

ātri iztērē naudu

rīkojas pārsteidzīgi

ir aizmāršīgi

pat naktī ēd

88. uzdevums.

Izvēlieties pareizo variantu!

1. a) Nākiet pa vienam un apsēdieties!
b) Nāciet pa vienam un apsēžieties
c) Nāciet pa vienam un apsēdieties!
2. a) Brauksiet tālu, tāpēc saģērbjieties silti!
b) Brauksiet tālu, tāpēc saģērbjaties silti!
c) Brauksiet tālu, tāpēc saģērbieties silti!
3. a) Kad palīdzat draugam, nedomājiet, ka viņš ir jums parādā!
b) Kad palīdziet draugam, nedomājiet, ka viņš ir jums parādā!
c) Kad palīdzat draugam, nedomājat, ka viņš ir jums parādā!
4. a) Tiklīdz salabojiet velosipēdu, nekavējaties, brauciet ātri!
b) Tiklīdz salabosiet velosipēdu, nekavējieties, brauciet ātri!
c) Tiklīdz salabojat velosipēdu, nekavējaties, brauciet ātri!
5. a) Apdomājiet labi, pirms sakat aizvainojošus vārdus!
b) Apdomājiet labi, pirms sakiet aizvainojošus vārdus!
c) Apdomājiet labi, pirms sakāt aizvainojošus vārdus!

89. uzdevums.*Svītriņu vietā ierakstiet līdzskani s vai z!***I**

Vējā koki lū-t; nelū-tiet, ozoli!; šim kokam nebija jālū-t; koki liecas, bet nelū-t; egles nelū-tu, ja nebūtu vētras; lū-t tas, kam jālū-t.

II

Šis krēsls varētu lū-t; lū-t nespēcīgākais; reiz jālū-t visiem kokiem; nelū-tu, ja pietiktu spēka; ugunsgrēkā ielū-t jumts; ugunsgrēkā var ielū-t jumts.

90. uzdevums.*Teikumus pārveidojiet norādītajās izteiksmēs! Raksturojiet to nozīmi!**Mazais kaķēns noķēra peli.*

Uzrakstīt īstenības izt. dar. k. sal. tagadnē
 īstenības izt. cieš. k. vienk. pagātnē
 vajadzības izt. vēlējuma paveida vienk. tagadnē
 pavēles izt.

Kādus laimes sapņus viņš tad redzēja par nākamo dzīvi!

Uzrakstīt īstenības izt. dar. k. vienk. nākotnē
 atstāstījuma izt. dar. k. sal. tagadnē

Zita stāsta, ka šodien iesēja trīs dobes burkānu.

Uzrakstīt īstenības izt. cieš. k. vienk. pagātnē
 vajadzības izt. vēlējuma paveida vienk. tagadnē
 atstāstījuma izt. cieš. k. vienk. nākotnē

Virtuvē uz grīdas ir izliets ūdens.

Uzrakstīt īstenības izt. dar. k. vienk. pagātnē
 atstāstījuma izt. cieš. k. sal. tagadnē

Tu tagad slaucīsi istabu?

Uzrakstīt īstenības izt. cieš. k. sal. pagātnē
 vajadzības izt. vienk. tagadnē
 pavēles izt.

91. uzdevums.

Izvēlieties pareizo variantu (variantus)!

I

1. Bija jālien aukstā ūdenī, lai ... tur ievēlušos bumbu.
a) izvelk, b) izvelktu, c) izvilk, d) izvilkto
2. Katru rītu mēs ... ar saviem kolēģiem.
a) sasveicinam, b) sasveicinamies, c) sasveicināties,
d) sveicinām
3. ... ilgi karstajā saulē, citādi dabūsi saules dūrienu!
a) neizturieties, b) neizturaties, c) neizturieties,
d) neizturāties
4. Ar ko tu tikko ... pa telefonu?
a) sarunāji, b) sarunājies, c) sarunā, d) runāji
5. ... brīvājās vietās un netrokšņojiet!
a) apsēžieties, b) sēdieties, c) sēžaties, d) apsēdieties
6. Lai kā cilvēks ..., visu vienmēr izdarīt laikā ne katrs spēj.
a) pūlas, b) pūlējas, c) pūlētos, d) pūlās
7. Ārā ir kļuvis vēsāks, tāpēc ... labi silti, lai nesaukstētos!
a) apģērbieties, b) saģērbjieties, c) saģērbities, d) saģērbieties
8. Dažādu dabas faktoru ietekmē laiks Latvijā bieži
a) mainījas, b) mainas, c) mainās, d) izmainās
9. Lai ... par savu veselību, nemaz tik daudz laika nav nepieciešams.
a) parūpēties, b) rūpēties, c) parūpētos, d) rūpētos
10. Mēs ... tikties vēlreiz un darbu pabeigt kopīgi.
a) sarunājamies, b) sarunājām, c) norunājamies,
d) runājamies
11. Pilsētas svētkos satiekas arī mazpazīstami cilvēki un ... cits ar citu.
a) sarunājās, b) sarunāja, c) sarunā, d) sarunājas

II

1. Vai arī jūs ... satīkties pie strūklakas?
a) runājat, b) sarunājat, c) norunājāt, d) sarunājāties
2. Cilvēki parasti ... svarīgas lietas, bet aizmirst nenozīmīgus faktus.
a) atcerējās, b) atceras, c) atcerējas, d) atcerās
3. Suņus speciāli apmāca, lai tie ... pēc noziedzniekiem.
a) dzenātos, b) dzītu, c) dzenās, d) dzītos
4. Mārci, ..., lūdzu, kopā ar mani!
a) nofotografē, b) fotografē, c) nofotografēties
5. Jā, šoreiz mēs ... pie Rožu laukuma.
a) satiekamies, b) satiksimies, c) satiksim
6. Daudzi cilvēki arī mūsdienās labprāt ... lauku pirtīs.
a) mazgājas, b) mazgājās, c) mazgā
7. Ne visi kolēģi var savstarpēji ...
a) satikt, b) satīkties
8. Tu vienmēr ... vecākus?
a) klausī, b) klausies
9. Ciemiņi ... namamātei un devās projām.
a) pateica, b) pateicās, c) pateicas
10. Ginta, lūdzu, ... grāmatu skolotājai Pabērzai!
a) atdod, b) atdot
11. Šo grāmatu es lūdzu ... pēc trim dienām!
a) atdod, b) atdot

DIVDABJA FORMAS

92. uzdevums.

Daudzpunktes vietā ierakstiet atbilstošu divdabi!

Skaidrojiet sakāmvārdu nozīmi!

Kas nav ..., tas nav arī

Kas ..., tas

Mucā ..., pa spundi

... sētai visi pāri kāpj.

Vilkos ..., nemauj kā teļš.

... nav, bet pļaut grib.

Kāda putra ..., tāda jāizstrebj.

Ja pirksi ..., tad drīz pārdosi

Kamēr darbs vēl ..., nevar gavilēt.

Nesien priekš cita rīkstes, tad pats tapsi

No vilka nagiem ..., lāča nagos iekritīsi.

Nelielies, turpu ..., lielies, kad nāksi atpakaļ.

/Latviešu sakāmvārdi/

<i>ievārīta</i>	<i>būdams</i>
<i>darāms</i>	<i>paceļams</i>
<i>pieciešamo</i>	<i>pazaudēts</i>
<i>sabrukušai</i>	<i>nokavēts</i>
<i>nepieciešamo</i>	<i>sējis</i>
<i>pērts</i>	<i>bēgdams</i>
<i>audzis</i>	<i>iedams</i>
<i>barots</i>	<i>panesams</i>

93. uzdevums.

Veidojiet divdabjus ar izskaņām -ošs, -oša! Lietojiet noteikto vai nenoteikto galotni!

I

Ezerā (augt) ūdensrozes patīk daudzziem.

Visapkārt (dunēt) troksnis traucē strādāt.

Māte saķēra aiz rokas (raudāt, dīkt) bērnu un rāva prom, vēl bija saskatāmas tikai (plīvot) matu lentas.

Juris izlēca no (iet) vilciena un (drebēt) pirkstiem centās atrast brilles.

Visi gaidīja kādu (nomierināt) vārdu.

Vasarā zem (šalkt) bērziem, reibinoši (smaržot) pļavā vai pie (burbuļot) strautiņa ir tik patīkami atpūsties.

Vai ātri (zust) atmiņās patveras būtība?

II

Lai avotam (raudāt) vilņus
 auklēt nav grūt,
 kad nakts ir tumša un gara. /F. Bārda/

Manas dzimtenes svētie bērzi
 stāv pulciņos zilgani bāli
 un klusi (plaukt) rokām
 svētī (dīgt) zāli .. /F. Bārda/

.. tu droši ej pār zvana lauskām,
 un tās būs (glāstīt) kā samts. /O. Vācietis/

Vai maz gribēji rokā just
 Pārslu – (kūst) zvaigzni? /V. Belševica/

Putni! Putni!
 Mazie dziedātāji. Bērnu koru (aizlūzt) balss
 spars un liegums. /V. Brutāne/

94. uzdevums.

*Veidojiet divdabjus ar izskaņām -ams, -āms! Lietojiet
 noteikto vai nenoteikto galotni!*

I

Šie salāti taču vairs nav (ēst).

Lietainos rudenos lauku ceļi dažkārt nav (izbraukt).

Veļas (gludināt) dēlis stāv kaktā aiz durvīm.

Pienācis kartupeļu (rakt) laiks.

(Nest) bija tik smags, ik pēc brīža gribējās atpūtināt rokas. Tad
 liec (nest) zemē!

Pieberiet miklai (cept) pulveri, tas uzlabos garšu!

Zinot, ka satiksim sen neredzētu draugu, mūs pārņem (neizsacīt)
 prieks.

II

(Adīt) adatas, (ost) spirts, (pūst) mūzikas instrumenti, (uzgaidīt) telpas, veļas (mazgāt) mašīna, ceļa (braukt) daļa, uguns (dzēst) aparāts, (stādīt) kociņi, cietais un šķidrasis (kurināt), gaļas (griezt) dēlītis, (dzert) ūdens.

III

Dzelzs (kalt), kamēr sarkana.

Ko nevar pacelt, tas arī (nepanest).

Notikušas lietas (neatgriezt).

Izrunāts vārds (neatsaukt).

Izliets ūdens (nesasmelt).

Mīlestība, uguns un klepus (nenoslēpt).

/Latviešu sakāmvārdi/

95. uzdevums.

Veidojiet divdabjus ar galotni -is vai izskaņu -usi!

Latvijas meteoroloģisko novērojumu vēsturē visaukstākā (būt) 1941./42. g. ziema, kas ilga 4,5 mēnešus. Togad stabila sniega sega Latvijas austrumos (izveidoties) jau oktobra 2. dekādē. Rīgas līcis bija (aizsalt) vairāk nekā 3 mēnešus. Bet visilgāk sniega sega (saglabāties) 1924. g. Gaiziņkalnā – līdz 12. maijam. Viszemākā t^0 februārī ir reģistrēta Daugavpilī – termometra stabiņš ir (noslidēt) līdz - 43⁰ atzīmei. Jāatceras, ka laikziņi par ziemu sāk runāt, tiklīdz diennakts vidējā gaisa t^0 ir zem nulles.

Arī pavasaros ir novēroti dažādi dabas untumi. Kā (atzīt) speciālisti, sausākais gada mēnesis ir maijs. Neparasti, ka 1938. un 1941. g. maijā Latvijas lielākajā daļā neesot (līt) visu mēnesi. Pats ilgākais putenis atzīmēts Rīgā – tas (sākties) 1988. g. 24. aprīlī un (ilgt) 20 stundas no vietas.

Viskarstākās dienas vasarā (būt) 1943. g. 28. augustā (+36,4⁰) un 1992. g. 11. augustā (+36⁰). 1939. g. vasarā bija (apmākties) tikai 10 dienas. Pērkona negaisi visbiežāk (dārdēt) 1954. g. vasarā – 52 dienas.

Neparasti silts (būt) 1978. g. novembris, pat mēneša beigās vairākās vietās t^0 sasniedza $+15^0$. Īsta viesuļvētra jeb orkāns (brāzties) pāri visai Latvijai 1969. g. 2. novembrī. Vēja ātrums brāzmās (sasniegt) 40 m/sek.

*/Pēc "Dabas un vēstures kalendāra
1993. gadam"/*

96. uzdevums.

Veidojiet lokāmos darāmās kārtas divdabjus! Lietojiet noteikto vai nenoteikto galotni!

I

Lidmašīna ir (nolaisties), un pasažieri izkāpdami ar acīm meklē sagaidītājus.

Ilgi stāvēdams, svečturis ir (nosūbēt). Pārlic (nosūbēt) svečturi citā plauktā!

Viņš atkal dūsmās ir (iekaist). Dūsmās (iekaist) cilvēkam mierīgi jāsaskaita līdz desmit.

Kāpēc tu esi tā (satuntuļoties)? Vai tad es vienīgais, re, cik apkārt (satuntuļoties) cilvēku!

II

Karstajā saulē (izžūt) zeme vietvietām pat (saplaisāt). Tikai ēnainākajos nostūros (patverties) sulīgs zaļums. Zeme gaida valgmi tāpat kā (izslāpt) ūdeni. Putekļainais gaiss ir smacīgs, liekas, ka putekļi pat ādā (ieēsties). Vien spēcīga lietusgāze varētu atdzīvināt gan (nonīkt) laukus, gan (nogurt, nobēdāties) lauku kopējus.

III

Kad pelīte (paēst), tad miltiņi rūgti.

(Paēst) pelei spēķis ir par tauku.

Kas (izsalkt), tam rūgta maize salda.

(Izsalkt) pat rutku miza salda.

(Paēst) (izsalkt) nesaprot.

Katrs (nogatavoties) auglis nokrīt no koka pats arī bez plūkšanas.

/Latviešu sakāmvārdi/

97. uzdevums.

Veidojiet divdabjus ar izskaņām -ts, -ta! Lietojiet noteikto vai nenoteikto galotni!

1. Māmiņas (izcept) tortē bija daudz rozīņu un magoņu.
2. Par (atbildēt) dzejoli es saņēmu labu vērtējumu.
3. (Nopirkt) grāmatai bija košs vāks.
4. Veikalos bija daudz Līvānos (ražot) stikla trauku.
5. Es beidzot saņēmu ilgi (gaidīt) vēstuli.
6. (Nobraukt) ceļa posmā nebija nekādu starpgadījumu.
7. Par ilgi (krāt) naudu es nopirku datoru.
8. Nesen (iestādīt) ābeles zaros uzplauka pirmie ziedi.
9. Vakar (nopirkt) biļeti neizdevās samainīt.

98. uzdevums.

Svīttriņu vietā ierakstiet s vai z!

Aizve-ts, nogā-ts, pārcir-ts, salau-ts, nosvie-ts, nome-ts, aizpū-ts, sagrau-ts, aizne-ts, ieko-ts.

99. uzdevums.

Veidojiet daļēji lokāmos divdabjus!

Runcis, (murrāt) un ēst (prasīt), glaužas pie kājām. Saimniece, (sarunāties) ar savu Minci, ver vaļā ledusskapja durvis.

Pretī nāk bariņš zēnu, skaļi (smiet, trokšņot).

Studenti, (piedalīties) arheoloģiskajos izrakumos, paplašina savas zināšanas.

(Sveicināties) cilvēks cilvēkam skatās acīs. (Sasveicināties) mēs uzlūkojām viens otru. Kaimiņienes (sasveicināties) apjautājas par pavasara darbiem.

Dita aizmīga, mūziku (klausīties). Arī citas meitenes, (klausīties) lietus lāšu nemitīgajā plikšķēšanā, nemanot bija aizmigušas.

(Lekt, skriet, saliekties un iztaisnoties), sviedrus (slaucīt), trenējas nākamie olimpieši. (Trenēties) ārā, pa vasaru visi ir labi iedeguši. Sportistes, savā starpā (sacensties), cīnās par uzvaru.

100. uzdevums.*Svītriņu vietā ierakstiet s vai z!*

Cen-damies, lau-dams, cir-dams, ne-dams, plē-dams, nome-dams,
ko-dams, aizve-dams, nosvie-dams.

101. uzdevums.*Veidojiet nelokāmos divdabjus!*

Vilcienā (lasīt, adīt, sarunāties) ātrāk paiet laiks.

Ķenguri pārvietojas (lekt).

Daži cilvēki atpūšas (medīt), (ogot) vai (rušināties) mazdārziņos,
citi – vienkārši (izklaidēties) un neko (nedarīt).

Nupat redzēju mūsu (stāvēt) pie loga un (apliet) puķes.

Pieliekamajā dzird peles (grabināties).

(Būt) Rīgā, apmeklējiet Latvijas Etnogrāfisko brīvdabas muzeju.

Ceļš liekas īsāks, (iet) divatā.

Kādreiz bieži manījām kaimiņu (iet) gar mūsu kāpostu lauku.

102. uzdevums.*Nosakiet, kāds divdabis (ar izskaņu -dams vai -ot) ir jālieto! Kuros teikumos der abi?*

(Lasīt) avīzi, viņš aizsnaudās. (Snaust) rādījās sapņi.

Paši kļūstam labāki, (rūpēties) par citiem. (Rūpēties) par slimo,
aizrit daudzas dienas.

Dūšīgi (ravēt), darbu pabeigsim pāris stundās.

(Sēņot) gadās arī apmaldīties. (Maldīties) pa mežu, pagāja stundas trīs.

(Pārliet) indīgu šķidrumu, jāuzmanās, lai nenopil ne lāsīte. (Pārliet) indīgu šķidrumu, mēs uzmanāties, lai nenopilētu ne lāsīte.

Vaicāju saulītei,
vakarā (norietēt):
kad nāksi atkal
mūs sasildīt?

Vaicāju ziedonim,
ar gulbjiem (aizbraukt):
kad nāksi atkal
vainagus vīt?

/F. Bārda/

.. jau sirmie mākonīši lasās
 un, (drūzmēties) mežmalā,
 par kalnu izaug tumši baigu.
 Vējš (aurot) pār mežu brāžas
 Vēl brīdis ... brītiņš ... mirklis mazs –
 un (krustoties) šaltis gāžas. /F. Bārda/

Bet, kas (lielīties) pārdot
 Ved uz tirgu pelavas,
 Tas kā pelus, vējam (ārdīt),
 Zūd no ļaužu piemiņas. /J. Alunāns/

103. uzdevums.

Darbības vārdus iekavās pārveidojiet atbilstošās divdabju formās!

I

Tukuma pilskalns

Reiz kādai vecai sieviņai, (nākt) mājās ar žagaru kaudzi uz pleciem, pie pilskalna (uznākt) miegs. Viņa (nolikties) gulēt un (iemigt). Te tā pa miegam mana, ka kāds cilvēks to ved, līdz kamēr viņa nonāk līdz kādām lielām dzelzs durvīm. Vedējs ar troksni atdara durvis, un no lielā trokšņa uzmostas arī sieviņa. Nu viņa redz, ka atrodas kādā greznā dzīvoklī. Tur viena gultiņa un šūpulis ar bērnu. Te (ienākt) kāds cilvēks un (likt), lai viņa auklē bērnu. Sieviņa gan no sākuma (negribēt) to darīt, bet vēlāk (apdomāties) arī dara. Pēc laiciņa atnāk tas pats nepazīstamais, kas sieviņu atveda, uzmet viņai kaut ko uz galvas un, (paņemt) aiz rokas, (izvest) atkal ārā. Kad svešais cilvēks (noņemt) no sieviņas acīm segu, tā (atrasties) tai pašā vietā, kur iepriekš (gulēt). Tad nu nepazīstamais (iedot) sieviņai kurvi ar naudu, (piekodināt), lai viņa nevienam nesaka, kur naudu (dabūt). Un no tā laika sieviņa kārtīgi (apmeklēt) pilskalnu, (pārnest) sev mājās kurvjus ar naudu.

/Latviešu tautas teika/

II

1. Esmu (pieēsties) līdz acīm, darbs vairs nav ne prātā.
2. (Paēst) (neēst) nesaprot.

3. Ilgi (neēst) cilvēku labāk likt mierā.
4. (Neēst) prāts uz jokiem nenesas.
5. (Ēst) pat nemanīju, cik šķīvis ātri iztukšojās!
6. Ejot uz mājām, pa ceļam nopirku (ēst).
7. Ābolu plātsmaize bija tik garšīga, ka tika (apēst) līdz pēdējam gabalam.
8. Ieraudzīju māsu garšīgi (ēst) plātsmaizi un iekārojās arī pašam.

104. uzdevums.

Darbības vārdus iekavās pārveidojiet atbilstošās divdabju formās! Izceltajiem vārdiem uzrakstiet sinonīmus!

Ezītis, (piespraust) pie krūtīm zeltainu kļavlapu, jau rīta svīdumā stāvēja pie durvīm. Šurp (atnākt) ciemiņus viņš aicināja iekšā doties.

Susuriņu ģimenē (augt) bija smalkas valodas pratēji. Tie nebļāva vis, mutes kā vārtus (atplēst), tikai klusus, maigus vārdus pa pikstienam izpikstēja.

Susuriņa paps ar Susuriņu mammu jau pirms laika bija (**pielavīties**) pie dzīru galda, gan medus raušus, gan cepumus nogaršot (neaizmirst). "Rauga pamaz (ielikt), (sakristies), milti (piedegst)," švepstēja Susuriene.

Ar Sienāžu papu atkal cita nediena. Tas nemaz negribēja nākt iekšā lielajā istabā. Jaunie radnieki sikmaniši vien rādoties. Vēlāk (**plātīties**) vien (staigāt) – viņam pilnas kabatas ar zelta naudu, vēl varot ielūzt kroga istabai grīda no pārlietu lielā smaguma.

"Vai! Vai! Pa kuru laiku Sienāzis bagātību (sagrāt), visu vasaru netika (redzēt) strādājam", brīnījās kāds putns ar aplam (atklāt) dabu, nekad (**nemācēt**) īstā brīdī vārdus pietauptīt.

Beigu beigās visi laimīgi (sasēsties) pie galda. Vecā Susuriene pamaniņās vēl **iebāzt** kabatā veselu sauju kraukšķīgu cepumu.

Kad visi jau dzēra Seska (atstiept) trejdevīto alus kannu, nevienam prāts vairs nenesās **ķildoties**. (Dzert) saldo alutiņu, to nopelt iedrošinājās tikai Sienāzis – tāds rāvains kā Vaidavas ūdens esot. Nu Vēzis, pārlietu pie sirds (ņemt) Vaidavas ūdens **nopelšanu**, lūkoties lūkojās, kā Sienāzim sānos iekniebt. (Netrāpīt) sānos,

pārknīeba kabatu. Pa visu klonu **izkaisījās** Sienāža bagātība. Nu tikko (sākt) **jandāliņam** galu neviens neņēmās paredzēt.

/Pēc S. Kaldupes/

105. uzdevums.

Darbības vārdus iekavās pārveidojiet atbilstošās divdabju formās!

Prieks

Mēdz sacīt, ka prieka šai dzīvē esot mazāk nekā bēdu, (norūpēties) seju daudz vairāk nekā (smaidīt). Prieka avoti (saskatīt) ne tikai saskarsmē ar reālajām dzīves parādībām.

Vairums cilvēku, gadiem ritot, (zaudēt) spēju sapņot, jo realitāte ir pārāk vienkārša un skarba. Kā realitātes un sapņu sajaukums ir tas, ko varētu nosaukt par gaidīšanas prieku. Tas ir prieks, ko saistām ar priekšā (stāvēt), ar (gaidīt) cerību piepildīšanos. Gaidīšana un (paredzēt) notikuma "izgaršošana", papildinot to ar fantāzijām, mums ir (sniegt) dažreiz vairāk pozitīvo emociju nekā pats notikums. Mirkļa nogaidīšana, pirms atveram (gaidīt) vēstuli, svētku sajūta pirms (ilgoties) tikšanās. (Gaidīt) un prieku (rosināt) notikumus varam saukt par gaismas avotiem dzīvē.

Priekā (pacilāt) gaidas sevišķi raksturīgas bērniem. Ar priekā (drebēt) sirsniņu viņi gaida dzimšanas dienas rītu.

Prieka (pārņemt) cilvēkam izmainās arī attieksme pret citu (teikt) vārdiem. Mēs kļūstam iecietīgāki un piedodošāki. (Ielīksmot) cilvēks ir arī daudz labākās domās par sevi.

/Pēc "Kalendāra sievietēm"/

106. uzdevums.

Darbības vārdus iekavās pārveidojiet atbilstošās divdabju formās! Nosakiet, pie kuras grupas pieder izveidotie divdabji!

I

Jānim bija kauns, to (dzirdēt), bet patiesība vien bija.

(Dzirdēt) kaut ko pa ausu galam, viņš to tūlīt aizmirsa.

Te jau nekas nav (dzirdēt).

Dzīvē ne viss noris gludi – veiksmes mijas ar neveiksmēm, pēdējām (ieilgt), ne vienam vien liekas, ka (zust) pamats zem kājām. (Ieilgt) neveiksmēs dažreiz grūti saskatīt kādu cerības stariņu.

Vai cilvēks (domāt) tur varēja ko izdomāt?

Iepriekš (padomāt), viņš to nebūtu (teikt).

Aivis Tomiņš, (būt) pilsētas peldbaseina direktors, to ir pārveidojis līdz nepazīšanai. Viņš ir (būt) vairākās pilsētās un (iepažities) ar šādu būvju speciālistiem.

Cilvēku dzīvē valda (neizprast) liktenis.

Tie vārdi man ilgi bija palikuši (neizprast).

II

Jānis, (augt) dusmas (savaldīt), cieta klusu.

(Savaldīties) viņš atkal atsāka runāt.

Virš galvas (skriet) mākoņi, acu priekšā – lēni (slidēt) atmiņu ainas ..

Atmiņu ainas, lēni (slidēt) acu priekšā, izraisa savādas skumjas.

Atmiņu ainas, kaut lēni, tomēr (aizslidēt), un prēcīgais savilņojums zudis.

(Nogurt) Rasma bezspēkā viens divi aizmiga.

Ak vai, kā šodien esam (nogurt)!

(Lūgt) viņš skatījās acīs.

(Lūgt) skatienā bija tik daudz cerību.

Nu vienreiz ir gana (lūgt)!

(Lūgt) viesi apsēdās norādītajās vietās.

107. uzdevums.

No darbības vārdiem iekavās veidojiet divus dažādus divdabjus! Ja nepieciešams, pievienojiet piedēkli!

Muzeja direktors detalizēti stāstīja par ekspozīcijā (redzēt) un fondos (atrast).

Ši kontaktligzda nemaz nav (labot).

“Latviešu Avīzēs” (1834. gadā) bija publicēts (ieteikt) uzvārdu saraksts.

Zāle pļāvā jau sen ir (pļaut).

(Plaukt) ziedi, cik daudz prieka jūs radāt cilvēku sirdīs!

Šīs sveces (degt) kūp.

(Apsūnot) akmeni dārzā pārvietoja tuvāk vārtniņiem.

(Mirgot) uguntiņas te pazuda, te parādījās atkal.

108. uzdevums.

Daudzpunktes vietā ierakstiet atbilstošu divdabi! Turpiniet stāstījumu!

I

Daba pošas rudenim

2002. gada augusts ar svelmaini karsto un sauso laiku ieies laika vērotāju vēsturē. Cilvēki, bet vēl vairāk augu un dzīvnieku valsts ir ... pēc lietus. Kraukļi lielajā karstumā lido ar ... knābjiem, aizgūtnēm ... gaisu un ... organismu. Daudzviet sīkie strauti ir ..., tāpēc dzīvniekiem jāmēro tālāks ceļš līdz ezeram vai upei.

... pļāvā, vēl augustā ... rosība – dīc kukaiņi, lido tauriņi, rāpo vaboles. No tālienes ... bitēm vēl medus ievākšanas laiks. Kukaiņu sīkšanai un dūkšanai pievienojas sienāži ar savu ... vijoles spēli. Tie sisina, ... zālēs un krūmos. Pļāvās zied raudupes un vēlpienes, tāpēc tās ir dzeltenīgas. Zied ne tikai pļavas, arī ūdens. Zilaļģes, zaļaļģes ir vareni ... ūdenstilpēs.

Daļa dzīvnieku mazuļu jau ... patstāvīgas dzīves gaitas. ... vilcēni gan vēl cieši turas pie vecākiem. Kādu gabalu tie jau dodas līdz saviem audzinātājiem, bet drīz vien atgriežas midzenī, kur gaida vecāku ... laupījumu. Ik pa laikam var redzēt ... dzērvju un gulbju bariņus. Ar skatienu tos ..., cilvēki bieži jautā: vai jau lido prom? Būs agrs rudens?

(Pēc J. Brikmaņa)

II

Tik ... skatienu, bet klusu ... , viņš īsu brīdi noraudzījās melī. ... neizdomāsi, ko teikt, taču šis vēl uzdrošinās acīs lēkt.

Viņam ..., uzreiz visi aprima – pat mušu varēja dzirdēt

Kaimiņš pus pa jokam, pus nopietni stāstīja, ka viņš ... tik lielu lidaku.

Pa mājas logiem labi ..., kas tur iekšā notiek. Par ... tomēr nevienam nevajadzētu stāstīt, jo tenkas ātri izplatās.

Zēns ilgi gaidīja tēvu ..., bet ... drīz vien aizmiga saldā miedziņā.

109. uzdevums.

Izceltās teikuma daļas vietā lietojiet konstrukciju ar atbilstošu divdabi! Pievērsiet uzmanību vārdu secībai teikumā!

*Piemēram: Sēņotāji pamanīja ezēnu, kas savēlies kamolā.
Sēņotāji pamanīja kamolā savēlušos ezēnu.*

Ūdeni, **ko izlēji**, nevar sasmelt.

Ko izlēji, vairs nesasmelsi.

Kas par nebijušu var pārvērst to, **kas izdarīts?**

Zvejnieks dodas meklēt laivu, **kas viņnakt pazuda.**

To, **ko stāstīja vijolnieks**, būtu labi dzirdēt ikvienam.

Strādnieki no ceļa novāca kokus, **ko vētra bija nogāzusi.**

Viņi staigāja pa mežu, **kur bija piesnidzis sniegs**, un klusām sarunājās.

Kas var atsaukt to, **kas bijis sen?**

Ugunis, **kas mirgoja tālumā**, te iedegās spilgtāk, te nodzisa pavisam.

Mašīnā, **ko atrada pilsētas nomalē**, bija kontrabandas preces.

Tur nav nekā, **ko slēpt.**

Dīķī, **kas ar zālēm aizauga**, nemājo neviena zivtele.

Tas, **ko nesu**, bija smags.

Zem lapām, **kas rudenī nobira**, kaut kas kustas.

Pacel papīru, **ko zēns nometa!**

Tas, **ko gaidām**, aizvien vēl nerādās.

Laiks, **ko gaidām**, – kāds tas būs?

110. uzdevums.

Izvēlieties pareizo darbības vārda formu!

1. Ir rudenīga pēcpusdiena, un cilvēki, savos piemājas lauciņos ..., rok kartupeļus.
 - a) likņājuši, b) likņādami, c) likņājoši
2. Apkārt raugoties, var redzēt daudzus ... stāvus.
 - a) noliekušos, b) noliektus, c) noliekošos
3. ... cilvēki cenšas ātri pielasīt grozus un spaiņus.
 - a) sarunājušies, b) sarunājošies, c) sarunādamies
4. Arī tikko ... lietutiņš neaptur čaklos racējus.
 - a) uznākušais, c) uznācošais, d) uznākošais
5. Kartupeļus ..., ļaudis sakopj dārziņus un steidzas uz mājām.
 - a) norakdami, b) norakuši, c) norokot
6. Kādreiz laukos bija parasts ugunskurā cept kartupeļus. Tādi pelnos ... kartupeļi ir miltaini un garšīgi.
 - a) cepušies, b) cepdamies, c) cepošies

111. uzdevums.

*No darbības vārdiem veidojiet iespējamās divdabju formas!
Ja nepieciešams, pievienojiet priedēkli! Veidojiet nelielu stāstījumu, izmantojot izveidotos divdabjus!*

1. Kārtot, slaucīt, stumt, likt, ņemt.
2. Augt, greznot, cirst, mirdzēt, priecāties.
3. Barot, slaukt, rūpēties, vārīt, riet.
4. Sēņot, tīrīt, liet, ieinteresēties, atrast.
5. Braukt, pakot, steigties, aizmirst, fotografēt.

112. uzdevums.

Nosakiet, kuros teikumos ir divdabja teiciens! Mainiet divdabja teiciena atrašanās vietu teikumā!

1. Mirdzēdams gaisa balons cēlās aizvien augstāk.
2. Mirdzēdams saules staros, gaisa balons cēlās aizvien augstāk.
3. Fotografārs bija pamanījis tuvojamies briedi un paguva to nofotografēt.

4. Fotogrāfs, pamanījis tuvojamies briedi, paguva to nofotografēt.
5. Pavisam apjucis, puisis raudzījās gan uz dāvanu, gan uz laimes vēlētāju.
6. Apjucis puisis raudzījās gan uz dāvanu, gan uz laimes vēlētāju.
7. Zvejnieks ilgi sēdēja laivā, gaidot parādāmiešus palīgus.
8. Kāds zināja stāstīt, ka zvejnieks laivā jau sen gaidot palīgus.
9. Ciemos bija tik labi, turklāt vecāmāte bija sarūpējusi mazmeitai kārumu – dzērveņu dzērienu ar saldējumu.
10. Vecāmāte, sarūpējusi mazmeitai kārumu, ar nepacietību gaidīja viņu ciemos.

113. uzdevums.

*Pārveidojiet teikumus tā, lai tajos būtu divdabja teiciens!
Ja nepieciešams, papildiniet teikumus!*

1. Rudenī sartos, skābos ābolīšus vectēvs rūpīgi savāca un noglabāja ziemai.
2. Vecā gada vakarā mājinieki un ciemiņi lēja laimes, un visapkārt skanēja joki un smiekli.
3. Ūdens krāca un gāzās dambītim pāri, drīz vien applūda ne tikai māju pagalmi, bet arī tuvējās pļavas.
4. Egļu un priežu galotnes tiecās arvien augstāk debesīs un izauga kā vareni, sudrabzaļi vārti.
5. Tālajā ceļā nogurušie tūristi ar interesi klausījās gida stāstījumu.
6. Mediķi ir konstatējuši, ka ārstēšana dod labākus rezultātus, ja slimniekam ir iespēja ar kādu izrunāties.
7. Tālāksēdošie sarosījās, jo gribēja skaidri dzirdēt lektora atbildes.

114. uzdevums.

Nosakiet tekstā divdabja teicienus! Lietojiet pieturzīmes to atdalīšanai!

Jau bija aizlīgoti Jāņi, aizvadīta Pēterdiena, un dzeguze beigusi iezvanīt vasaras atnākšanu. Sausie krastmalas līči bija jau nopļauti, tur gulēja karstajā saulē apvītušas smilgas un baltie vīgriežu

ziedi reibīgi smaržodami karstajā tveicē. Pati upe vīgriežu un baldriāna smaržu iemidzināta vēl snauda priekšpusdienas klu-sumā. Kad nožuva rasa, pļavās saradās siena grābējas, kas skaļi runājoties ārdija vakardienas pļāvuma vālus. Pļava sakustējās, smaržoja, kūpēja. Tikko jaušami garaiņi plūda pret sauli, gaiss vibrēja kā viegls zīda audums izkārts zem gaišajām vasaras debesīm. Vai pērkons dimdēdams būtu sadrebinājis pamali? Ļaudis pacēla galvas. Vīri nenoplāvuši visu pļavu ātri izlēma – vakardienas biežais siena klājiens jāsamet kaudzē. Viņi strādāja kreklus nometuši stumdami tuvāk siena vālus celdami kraudami. Priedavs bija slavens kaudžu krāvējs, un Minna, kura uzkāpusi augšā mīcīja sienu, bija dūšīga palīdzē. Kaudze slējās arvien augstāk, arvien mazāk vietas palika diviem cilvēkiem. Tad Minna iekliegdamās laidās lejup. Sakarsusi viņa nokrita kaudzes ēnā. Visur plūda jaunā siena smarža izklīzdama pār laukiem, dārziem ieplūzdamā arī atvērto istabu durvīs un logos.

/Pēc A. Dziļuma/

115. uzdevums.

No divdabjiem iekavās izvēlieties atbilstošo! Kuros teikumos iespējams lietot abus? Ar pieturzīmēm atdaliet divdabja teicienus!

I

Dainis atskrēja no skolas un (nometis, nomezdams) visu pa roku galam ātrāk meklēja ēdamo. Kaut ko (iekodis, iekozdams) trakā steigā atkal aizdrāzās. Traukus (novākusi, novācot) vecāmāte pamanīja, ka puika uz galda aizmirsis dzīvokļa atslēgu.

II

Tēvs (nocirtis, nocirzdams) mežā Ziemassvētku eglīti uz mājām devās pa tuvāko ceļu, kaut arī taciņa vēl nebija (izbrista, izbrie-nama). No skolas (atgriežoties, atgriezušies) bērni sajūsmā par lielo egli lēkāja un spiedza. To (izgreznojuši, greznodami) pat sakāvās.

116. uzdevums.

Papildiniet teikumus ar divdabja teicienu! Turpiniet tekstu, veidojot teikumus ar divdabja teicieniem!

I

Pavasārī tēvs bija atvedis divus kucēnus. Nolēmām tos nosaukt par Lāci un Diksi. Pa vasaru kucēni labi paaugās. Lācis izskatījās pēc īsta lācēna, bet Diksis skraidīja viņam apkārt un raustīja viņa ausis.

/Pēc A. Dziļuma/

II

Kāds izmanīgs puika sēdēja uz akas malas. Garām gāja zaglis. Puika ņēmās raudāt. Zaglis pienācis prasa, ko šis raudot. “Kā lai neraudu”, puika atteic, “es atnācu pēc ūdens, bet lielā sudraba krūze iekrita akā. Nu gan mājās es dabūšu kūlienu!”

/Pēc indiešu pasakas/

117. uzdevums.

Tulkojiet!

I**Иозеф Зубатый и латышское языкознание**

Выдающийся чешский языковед И. Зубатый (1855–1931) в истории лингвистики хорошо известен как специалист в области индийской и классической филологии. Пока недостаточно освещена его роль в исследовании латышского языка и в развитии латышского языкознания.

И. Зубатый был одним из первых индоевропейцев, широко использовавших в своих исследованиях данные латышского языка. Он был знатоком латышского языка и латышского народного творчества, интересовался развитием науки о языке в Латвии.

Изучению латышского языка И. Зубатый посвятил несколько научных трудов, например, «Об аллитерации в латышских и литовских народных песнях». Несколько его научно-популярных статей опубликованы в журнале «Ауструмс».

Для истории латышского языкознания интересно исследование влияния чешского лингвиста на формирование лингвистических воззрений латышских лингвистов, в частности К. Мюленбаха и Я. Эндзелена. Имеет значение исследование переписки К. Мюленбаха и И. Зубатого, в которой затронуты важные вопросы сравнительно-исторического синтаксиса индоевропейских языков.

/И. Друзиете/

II

О Динабургском театре

Известный актер и режиссер театра имени Пушкина Петр Михайлович Медведев в 1856 году был приглашен на работу в Динабургский русский драматический театр и проработал здесь два сезона. В своей книге «Воспоминания» он так описывал город: «Динабург 1856 года был одним из беднейших и грязнейших городов России. Крепость от Форштадта стояла в четырех верстах и соединялась построенной в 1841 году дамбой и шоссе. Близ дамбы было громадное место, застроенное на два угла одноэтажными деревянными домами, выходящими на улицу. Посреди двора стояло красивое, деревянное здание, это был театр».

Он пишет, что был поражен прекрасной отделкой театра, художественными декорациями, изобилием роскошных костюмов в гардеробе.

Театр находился на улице, получившей название «Театральная». Открытие нового театра состоялось в 1857 году пьесами «Комната с двумя кроватями», «Комната с отоплением и прислугой» и водевилем «Ножка».

В журнале «Артист» за 1890 год была такая рецензия: «Динабургский театр преимущественно опереточный».

В 1903 году театр был вообще закрыт под предлогом несоответствия противопожарным правилам.

/А. Стыкан/

118. uzdevums.***Tulkojiet!*****I**

Они шли по тонкому льду, покрытому снегом.

Лес, состоящий из одних сосен, называется бором.

Одет он был не по погоде.

В журнале опубликована статья, написанная профессором Ивановым.

Все серьезно готовились к заседанию, состоявшемуся на прошлой неделе. В докладе, написанном преподавателем кафедры русского языка, были рассмотрены трудные вопросы синтаксиса.

Студенты задали много вопросов преподавателю, написавшему интересный доклад по фразеологии.

II

1. С точки зрения семантических отношений все пары лексем литовского и латышского языков разделены на 3 группы: 1. – дериваты, идентичные по своей форме и по семантике; 2. – дериваты, идентичные по своей форме, но частично различающиеся по семантике; 3. – дериваты, идентичные по своей форме, но полностью различающиеся по семантике.
2. В словаре находим лексемы, вообще не употребляемые в современном литературном языке.
3. Более строгие критерии используются при заимствовании терминов со своеобразными иноязычными фонетическими, морфологическими и другими признаками из конкретных современных языков.
4. Функции топонима в данной статье анализируются только на лексическом уровне.
5. Постфиксами называют аффиксы, находящиеся после корня или основы. Они делятся на суффиксы и флексии.
6. Научная речь характеризуется обилием слов – терминов, точно выражающих и обозначающих научные понятия: *масса, гелий, отталкивание* и др.
7. Если сравнить терминологию различных областей, то количество иноязычных заимствований в них неодинаково.

VĀRDU SAISTĪJUMS TEIKUMĀ

119. uzdevums.

Vārdus iekavās saskaņojiet dzimtē, skaitlī un locījumā ar attiecīgajiem lietvārdiem!

1. Austrijas (skaists) kalni un ielejas priecē tūristus.
2. Austrijas (skaists) ielejas un kalni priecē tūristus.
3. Beidzot ieradās (gaidīts) profesors un docente.
4. Beidzot ieradās (gaidīts) docente un profesors.
5. Tikai tagad atradu (pazaudēts) pildspalvu un zīmuli.
6. (Jauns) kannu un spainis ir pilni ar ogām.
7. (Jauns) spainis un kannu ir pilni ar ogām.
8. (Izsalcis) zēni un meitenes notiesāja ne vienu vien porciju sā-tīgā ēdiena.
9. (Izsalcis) meitenes un zēni notiesāja ne vienu vien porciju sā-tīgā ēdiena.
10. (Izsalcis) lapsa un vilks nav nekādi draugi.
11. (Izsalcis) vilks un lapsa nav nekādi draugi.

120. uzdevums.

Svītriņu vietā ierakstiet galotnes! No darbības vārdiem iekavās veidojiet divdabju formas!

1. Diāna un Zita ir konduktor- .
2. Ansis un Zita ir konduktor- .
3. Jau agrā pavasarī pilsētas nomales pļavas ir zaļ- .
4. Lauki un pļavas visapkārt ir zaļ- .
5. Izstādes paviljons un viesu māja jau ir (uzcelt).
6. Brālis ar māsu jau ir (atnākt) un (apsēties) 12. rindā.
7. Tu un es atnāc- vieni no pirmajiem.
8. Tēvs un māte jau ir (pārnākt) no darba.
9. Vēl pavisam maz sēņu ir (salasīt).
10. Daudz līdzekļu ir (iztērēt) robežas nostiprināšanai.
11. Puse dalībnieku jau ir (ierasties).
12. Daļa ienākuma deklarāciju ir (pārbaudīt).
13. Daļa naudas vēl nav (iztērēt).

121. uzdevums.

No izceltajiem darbības vārdiem iekavās veidojiet divdabju formas! Pārējos vārdus iekavās lietojiet vajadzīgajā formā!

1. Laikrakstam (“Izglītība un Kultūra”) ir dažādi informatīvi pielikumi.
2. (“Izglītība un Kultūra”) ir dažādi informatīvi pielikumi.
3. Daudzi labprāt pārlasa Zigmunda Skujiņa (“Jātņieks uz lodes”) un (“Zibens locīšana”).
4. Daudzi labprāt pārlasa Z. Skujiņa darbus (“Jātņieks uz lodes”) un (“Zibens locīšana”).
5. Tu un es (**braukt**) uz skaisto Kurzemes vidieni.
6. Gar parka celiņiem (**izaugt**) ozoliņi un nesen stādītās liepas.
7. Cik pūļu (**ieguldīt**) darbā, tik panākumu (**sagaidīt**).
8. (Jauns) režisors un režisore gatavo Ziemassvētku programmu.
9. Individuālajā uzņēmumā (“Kurzemes ozols”) izgatavo durvis un logu rāmjus.
10. (“Kurzemes ozols”) izgatavo durvis un logu rāmjus.
11. Katra mēneša pirmajā un otrajā (datums) notiek komercizstāde.
12. Bērzu un kļavu (sula) pavasarī ir īsts spēka dzēriens.
13. Nesen (**nopirkt**) maizes kastei un sāls trauciņam jau ir nobertza krāsa.
14. Mārīte un es tur nemaz neesam (**būt**).

122. uzdevums.

Vārdus iekavās lietojiet atbilstošā formā vienskaitlī vai daudzskaitlī!

1. Pirmais un otrais (kurss) eksāmenus jau ir nokārtojuši.
2. Pie klēts zem jumta stāv jaunais un vecais (traktors).
3. Cilvēkam parasti labā un kreisā (roka), tāpat arī (pēda) nav pilnīgi vienāda garuma.
4. (Jauns) firmas izpilddirektors un lietvede dokumentāciju kārtoti latviešu un angļu (valoda).
5. Sākumskolas skolēni ir sagatavojuši ziedu un lapu (kolekcija).

6. 17. jūlijā Ziemeļeiropas valstīs gaisa (temperatūra) būs no $+9^0$ līdz $+21^0$.
7. Profesors konsultē (ceturtdiena).

ATKĀRTOJUMAM

123. uzdevums.

Darbības vārdu formas uzrakstiet pareizi!

Rakstat, pardomasim, padzilinam, jadodas, salapiju, salidzinam, japiekeras, slaukamies, satiekas, iegipse, ieintrigeju, lielijaties, nešaubijos, liekas.

124. uzdevums.

Darbības vārdu formas uzrakstiet tagadnē un pagātnē!

Piekritu, fotografejamies, smelu, ieduru, lecu, izsargajaties, plombejat, izplapajaties, nepretendeju, aizvedam, veļejam, klauvejam, apmacas, viesojas, debatejam.

125. uzdevums.

Svešvārdus uzrakstiet pareizi!

Restauracija, restaurators, etide, kredits, iluzija, angina, honorars, albums, privats, privatizacija, sistema, sistematisks, kantrimuzika, muzikals, vandalis, vandalisms, biblioteka, bibliotekare.

126. uzdevums.

Vārdus iekavās uzrakstiet pareizā formā!

Pilsētas (jaunais audumu veikals) vakar bija preču pievedums. Šodien ir daudz pircēju. (Šis veikals) pārdevējām ir daudz darba. (Vecākā pārdevēja) ir jāpārdod (plāni zīda un kokvilnas audumi), bet (jaunākā pārdevēja) pārziņā ir (vilnas audumi). Vecākas sievietes parasti interesējas par (dažādi vilnas audumi). Nupat divas

vecākas kundzes iegādājās 2,5 metrus (vienkrāsains vilnas audums). (Skaļie skolas jaunieši) vislabāk patīk (kokvilnas audumi) ar (košie zīmējumi). Lūk, (jauna meitene) nopirka (baltais zīda audums) ar (melni un sarkani punktiņi).

127. uzdevums.

Vārdus iekavās uzrakstiet pareizā formā!

Tiklīdz laiks kļuva (silts un jauks), mēs ar Jāni, paņēmuši vecākas gultasdrēbes un segas, uzkāpām (plaša kūtsaugša) un apgūlā-mies (pērnīe salmi). Caur jumta spraugu mirdzēja (spožas zvaig-znes) un bija dzirdamas putnu (vakara dziesmas). Klausoties (skaļās klaigas), drīz vien aizmigu.

Es pamodos, it kā (slikts sapnis) būtu nosapņojis. Visapkārt bija tumšs un kluss. (Tāls purvs) kļiedza (atlidojušās dzērves), rūca rubeņi, (pārplūdušas pļavas) pēkškināja pa (gara ziema) (novāje-jušas pīles).

/Pēc K. Grigūļa/

128. uzdevums.

Izlabojiet kļūdas prievārdu lietojumā!

1. Dārzkopji interesējas par no citām valstīm ievestajiem krāš-ņumaugiem.
2. Referātā analizēšu situāciju lauksaimniecībā pa dažādām jo-mām.
3. Nosauciet vārdus, kas sākas uz burta “ķ”!
4. Paņem, lūdzu, kopiju arī priekš manis!
5. Es pie tā tik tiešām neesmu vainīgs.
6. Humanitārās fakultātes Domes sēdē tiks izskatīts jautājums sakarā ar stipendijām.
7. Jau vairākus gadus Andrejs strādā kā šoferis uz smagās auto-mašīnas.
8. Jūnijā ik dienu vārām kompotu no rabarberiem.
9. Viss ir darīts likumīgi – uz ostas pārvaldes rīkojumu.
10. Pie gaļas konservu gatavošanas jāievēro vairāki noteikumi.

129. uzdevums.*Izvēlieties pareizo variantu (variantus)!*

1. a) Valde pieņēma ieteikto risinājumu.
b) Valde pieņēma ieteikto lēmumu.
c) Valde pieņēma ieteikto atrisinājumu.
2. a) Jānītis iegāja virtuvē.
b) Jānītis ienāca virtuvē.
c) Jānītis aizgāja virtuvē.
3. a) Māte no klaipa pārgrieza biezu riecieni.
b) Māte no klaipa sagrieza biezu riecieni.
c) Māte no klaipa nogrieza biezu riecieni.
d) Māte klaipam nogrieza biezu riecieni.
4. a) Pazvani man šovakar!
b) Piezvani man šovakar!
c) Sazvani man šovakar!
d) Atzvani man šovakar!
5. a) Daudziem tagad nav darba.
b) Daudziem tagad nav darbu.
c) Daudziem tagad nav darbs.
6. a) Es nošuvu jaunu kleitu.
b) Es piešuvu jaunu kleitu.
c) Es sašuvu jaunu kleitu.
d) Es uzšuvu jaunu kleitu.
7. a) Mums bieži pietrūkst laiku.
b) Mums bieži pietrūkst laiks.
c) Mums bieži pietrūkst laika.
8. a) Cik slapjš ir tavs mētelis!
b) Cik slapš ir tavs mētelis!
c) Cik slapjs ir tavs mētelis!
9. a) Nākamnedēļ beidzās mācības.
b) Nākamnedēļ jābeidzās mācībām.
c) Nākamnedēļ beigsies mācības.
d) Nākamnedēļ jābeidzas mācībām.

10. a) Māsa aizsūtīja vēstuli Mārim Vētra.
b) Māsa aizsūtīja vēstuli Mārim Vētram.
c) Māsa aizsūtīja vēstuli Mārim Vētrai.
11. a) Magnolijas zieds ir tik krāšņš!
b) Magnolijas zieds ir tik krāšņs!
c) Magnolijas zieds ir tik krāšņis!
12. a) Kā jūs vērtējat mežu izciršanu?
b) Kā jūs vērtējat mežu izciršanu?
c) Kā jūs vērtējat mežu izciršanu?
13. a) Tik tālam braucienam man nav naudu.
b) Tik tālam braucienam man nav naudas.
c) Tik tālam braucienam man nav nauda.
14. a) Notiek diskusijas par Latvijas zveinieciņas nākotni.
b) Notiek diskusijas par Latvijas zvejnieciņas nākotni.
c) Notiek diskusijas par Latvijas zveijnieciņas nākotni.
15. a) Pusdienlaikā saule bija vis spožākā.
b) Pusdienlaikā saule bija visspožākā.
c) Pusdienlaikā saule bija vispožākā.
d) Pusdienlaikā saule bija visspožākā.
16. a) Cik zvaigznainas debesis šonakt!
b) Cik zvaigžnainas debesis šonakt!
c) Cik zvaigžnainas debesis šonakt!
d) Cik zvaigznainas debesis šonakt!

130. uzdevums.

Nosakiet, pie kuras vārdšķiras pieder izceltie vārdi!

I

1. - Vai durvis ir **ciet**?
2. - Jā, es tās **cieši** aizvēru.
3. - **Ciet** klusu!
4. Brokastīs mēs ēdām **cieti** novārītas olas.
5. Šie sausiņi gan ir **cieti**!
6. Vai tu ilgi **cieti** sāpes?

II

1. Atstāj durvis **vaļā!**
2. Mazajam Jancim dota pārāk liela **vaļa**.
3. Vai **Vaļa** ir tā tur skuķe?
4. Sīkie līdz vakaram pamesti savā **vaļā**.
5. Daiga bija vienīgā ar **vaļā** palaistiem matiem.
6. Suns cepumu ilgi **vāļā** pa zemi.

131. uzdevums.

Lieciēt garumzīmes!

I

Meteņi

Musmaja, Vidzemes augstienes ziemeļu nogaze, Metenis bija liela diena – gan pats par sevi, gan vecmamuļas dzimšanas diena. Tadas parasti nevienam nesvinejam, bet 17. februārim visi gatavojas jau laikus. Meteņos varija miežus, tie bija vajadzīgi svinību edienam; musmaja ta bija zupa ar sešam cukas pusķajam (tik mes maja bijam cilvēku), divam pusausim (ciemiņiem, ja atbrauks) un pusi šņukura. Klat vel cuku pupas un kartupeļi. Šausmīgs gardums!

Pec tam visi ģerbas uz aru. Lielakam bernam (man) vecmamuļa uzķara šķersam par plecu ganu kuliti un ielika ar skaitu katram braucejam vienu miežu piragu. Un visi svinīga gājiena prom uz Šuņu kalnu, zem kura pļava gandrīz vienmer rudeni appluda un sasala ledu, ko dažreiz pat noslaucija, lai leja ragaviņas aizlidotu talak.

Pirmie vienmer nolaidas papa ar gaviļnieci vecmamuļu. Kad laidas leja, vecmamuļa noskaitīja: “Vizi, vizi, Meteniti, cukas kaja kulite.”

Mes, berni, vizinājamies un, ragaviņas kalna velkot, stridejamies līdz vakaram vai raudadami, kad kads kritot bija pastiprak sāsities un ari visi piragi apesti.

Dažreiz ciema atbrauca abi vecmamiņas braļi, tad Meteņu programma vel bagatinājas ar vizināšanos mikstas ormaņa kamanas pa lielceļu, ormaņa pulkstenim zvanot.

Kad parbraucam maja, bija jau saklats vakariņu galds. Paedam. Tad papa ņema cītaru un speleja. Vispar Meteņi palikuši atmiņa ka liela izešanas un bernu prieku diena. Visa galda tik daudz un viss tik gards. Ari cukas šņukurs tika atdots bernam – skrīveļam, kuru domaja vairak skolot, lai iznaktu rakstitajs. Musmaja tas visvairak krita bralim, un kumoss – sunitim, jo Meteņdiena visi majdzivnieki bija sevišķi jaapmiļo un ar labu gardumu japaciena.

/Pēc M. Vanagas/

II

Ka viss šai pasaulē, ari valoda mainas. Vārdu krājuma nemitīgi kaut kas nāk klāt un kaut kas novīst, nokalst, aizmirstas, jo nav bijusi vajadzība pēc ta. Vardu krajuma izmaiņas noris arī aizguvumu rezultāta. Mēs zinam, ka ir tuvu radniecīgas valodas, ir valodas ar dažādam radniecības pakāpēm. Ir dažadas – gan zinātniskas, gan nezinātniskas hipotēzes par to, ka radusies valodu daudzveidība un kas tomēr visam šim valodam pamatā ir kopīgs. Ir mēģinājumi atrast cilveku kopīgo pirmvalodu kā pirmtēvu un pirmmāti visai cilvecei. Un tad pētit, kā valodas atšķīrās, atdalījas, sazarojas un sakuploja.

Šā vai tā, tomer ir skaidrs, ka pat bez īpašas iedziļināšanas valodniecības finesēs varam būt nešaubīgi droši par to, ka visas dzīvas valodas vienmēr vēstures gaita ir padziļinājušas savu vārdu krajumu ar jaunvardiem, jaunveidojumiem, atvasinājumiem, aizguvumiem vai kalkām, ko nu kuro reizi, vai ar visiem vienlaikus, tā jebkurā laika sprīdi atrodot veidu un līdzekli, ka izteikt vajadzīgo dzīves realitāti.

/B. Šiliņa/

132. uzdevums.

Lieciet tekstā pieturzīmes!

Daži padomi ceļotājiem

Pirms brauciena rūpīgi pārdomājiet uz kādu valsti dodaties un kāpēc pēc tam sastādiat aptuvenu līdzī ņemamo lietu sarakstu ievērojot vienu ļoti būtisku pamatprincipu – neko lieku!

Bez visa pārējā ceļojuma laikā iespējams varēsiet iztikt taču divas lietas – dokumentus un naudu – gan sargājiet īpaši rūpīgi!

Vispirms – par dokumentiem. Tev būs nepieciešama pase (ja pases vēl nav, tad vecāku pilnvara kas apstiprināta pie notāra), kā arī visi pārējie ceļojuma dokumenti ieskaitot apdrošināšanas polisi un transporta biļetes (autobusa vilciena lidmašīnas u. c.).

Par naudu viss it kā būtu skaidrs bez komentāriem jo vairāk jo labāk. Ja brauciena cenā ierēķināta arī ēdināšana naktsmītnes un ekskursijas tad gan pārāk neaizraujieties ja nu vienīgi mājniekiem gribat atvest kādu suvenīru vai pašam kas ļoti sakārojas .. Pirms brauciena mainot latus tās valsts valūtā uz kuru dodaties vismaz aptuveni derētu parēķināt cik naudas būs nepieciešams. Nav slikti ja līdzī paķersiet kādu "lieku" dolāru visādiem gadījumiem.

/"Tilts" Nr.5/

133. uzdevums.

Tekstu sadaliet teikumos un lieciet vajadzīgās pieturzīmes!

Kā pūce mācījusies runāt

Dievs radīdams visus putņus katram piešķīris savu valodu tik pūce palikusi bez valodas par to tā noskumusi un nav zinājusi ko iesākt pēdīgi viņa ilgi domājusi un nolēmusi iet skolā pie cilvēka bet īsto dzīvokli nezinādama tā ieskrējusi vistu kūti noķērusi vistu un notiesājusi gardu muti saimniece nākusi vistas barot un vienu vistu neatradusi saukusi kur vista kur vista no saimnieces pūce izbijusies un aizskrējusi uz mežu saimnieces vārdus pūce neesot aizmirsusi un saukusi kur vist', kur vist' ko viņa vēl tagad darot.

/Latviešu tautas teika/

134. uzdevums.

Tekstu sadaliet rindkopās un teikumos! Lieciet vajadzīgās pieturzīmes!

Skolas kalna stāsts

Liela kalna pakājē atradās maza skola ne koki šalca ap šo kalnu ne vasarā puķes ziedēja tikai pelēkas ēnas kā pelēkā miglā ietinušās lēni slīdēja apkārt tāpēc arī jaunais skolotājs pamazām visu

sāka redzēt pelēkos toņos tikai ābece kam uz vāka spoži balts gailis ar sarkanu seksti bija vienīgais košums šajā pelēkajā pasaulē te kādu nakti notika negaidīti brīnumi no ābece vāka bija aizbēdzis šis krāšņais ausmas putns nu tikai skolotājs aptvēra ka ilgojas pēc spoži baltā ābece gaiļa ka gaida to atgriezāties un ka pasaulē ir kļuvusi vienmuļāka bet nākamajā naktī noklab durvis atveroties noklab aizveroties un pazudušais gailis ir klāt es tev atnesu trīs brīnumšķiņas priecīgi sauc rīta ausmas putns pirmo iesēj tajā pagalmā kur tu vēlies lai tevi visilgāk atceras otro iedod tam ceļa gājējam kurš gribēs aiziet pasaulē bet trešo sēkliņu uzdāvēni tam kurš atzīsies ka ir patiesi laimīgs viņš vēl pamāca es jau gan brīnumiem neticu bilst skolotājs tomēr visas trīs sēkliņas paņem un rūpīgi noglabā.

/Pēc S. Kaldupes/

135. uzdevums.

Sakārtojiet vārdus tā, lai veidotos sakāmvārds (tas sākas ar izcelto vārdu)!

Nerauj ābolu būs zaļu nokritis gatavs pats.

Suni par aitu **kad** barot pie vēlu kūts vilks tad.

Draugu **pie** pilnas daudz bļodas.

Bet negrib ēst grib kājiņas slapināt zivtiņas **kaķis**.

Asti **jo** glauda kaķi ceļ jo.

Nelaime atslēgas un nāk logu pa durvīm caurumu laime pa.

Ļaunā es viens **labāk** sabiedrībā nekā.

Prāts neredz drīz to acis **ko** aizmirst.

Pasargā ar pats ienaidniekiem tikšu mani draugiem no galā.

136. uzdevums.

Mainiet vārdu formu un sakārtojiet tos tā, lai veidotos sakāmvārds (tas sākas ar izcelto vārdu)!

Sirds **kam** laimēties tas drošs.

Spīdēt nākt bēdas **pēc** prieki saule lietus pēc.

No mute nekrist jumts **cepts** zvirbulis.

Istaba tu kad degt nenodegt **nesmejies** cits ka pirts pats.

Bet dzīvot kā **nedzīvo** varēt gribēt kā.

Neprast tas nemirst bads kauns **kas**.

Sirds ledus **mutē** medus.

Actiņas neņemt mutīte redzēt pretī sirsniņa gribēt.

Tirgus **divas** sievas tad ir gatavs zoss viena un.

137. uzdevums.

Mainiet vārdu formu un sakārtojiet tos tā, lai veidotos sakāmvārds!

Cilvēks ja viņš pazīt draugi gribēt tad skatīties kādi.

Atdarīt acis neatvērt kas maks.

Kad lācis nedalīt mežs vēl āda.

Lielgabals nešaut ar zvirbuļi.

Vēders būt raibs dzenis kā dzīve.

Tālums labāk draugs nekā brālis tuvums.

Parādi gulties bez labāk nekā vakariņas ar celties.

Acs un balķis no sava izvilkt papriekšu no tad otrs skabarga.

Lielāka zoss izskatīties kaimiņš vista vienmēr pats par.

138. uzdevums.

Atrodiet izteicienam kreisajā pusē pēc satura atbilstošu izteicienu labajā pusē!

I

1. Veikals ir ciet.	1. Palaid mani!
2. Laid mani vaļā!	2. Viņu atbrīvoja.
3. Durvis ir ciet!	3. Durvis ir atvērtas.
4. Turi abas acis un ausis vaļā!	4. Es gribu gulēt.
5. Mana balss ir ciet!	5. Nav laika!
6. Viņš tika palaists vaļā.	6. Iesnu dēļ nevar paelpot.
7. Ver vaļā!	7. Atver!
8. Ja pieturēsies sals, upe drīz būs ciet.	8. Durvis ir aizvērtas (vai aizslēgtas).

9. Mans deguns ir ciet.	9. Bērni visu dienu spēlējās
vieni paši, bez uzraudzības.
10. Durvis ir vaļā!	10. Es esmu aizsmakusi.
11. Man acis krīt ciet!	11. Esi uzmanīgs!
12. Nav vaļas!	12. Veikals ir slēgts.
13. Bērni augu dienu spēlējās
savā vaļā.	13. Pārāk liels troksnis.
14. Vai, ausis krīt ciet!	14. Ja pieturēsies sals, upe drīz
aizsals.

II

1. Malt niekus.	1. Modināt.
2. Bez sava gala.	2. Likumains ceļš.
3. Vairs neiet nekādā jēgā.	3. Satumst.
4. Celt augšā.	4. Uz galda ir ļoti daudz
ēdienu.
5. Krist kārdināšanā.	5. Visur.
6. Viņiem ir šaura rocība.	6. Nespēt atteikties no kaut kā.
7. Tas nav nekas liels.	7. Viņam ļoti sagribējās
saldumu.
8. Galds lūst no pārpilnības.	8. Runāt par kaut ko
nenozīmīgu.
9. Asaras plūst aumaļām.	9. Neveicas, iet slikti.
10. Ceļš iet līču loču.	10. Viņš ļoti sadusmojās.
11. Viņam uznāca kāre pēc
saldumiem.	11. Ļoti daudz, bez skaita.
12. Sēņu šogad pārpārēm.	12. Tas ir nesvarīgs, nebūtisks.
13. Viņš no tiesas noskaitās.	13. Viņiem ir grūti iztikt.
14. Jau metas tumšs.	14. Rūgti, daudz raudāt.
15. Visās malu malās.	15. Sēņu ir ļoti daudz.

139. uzdevums.

Uzrakstiet šiem izteicieniem citus pēc satura atbilstošus izteicienus!

1. Sēdēt dīkā.
2. Ņemt virsroku.
3. Tas labu galu neņems.
4. Izmirkt caurcaurēm.
5. Nu ir cauri.
6. Klupt virsū (kādam).
7. Viņš runā bez jēgas.
8. Lai tur vai kas.
9. Pa otram lāgam.
10. Viņš dzīvo pārticībā.
11. Darbs jau galā.
12. Laika vēl atliku likām.
13. Šermuļi skrien pār kauliem.
14. Ciest klusu.
15. Grāmata nesen nākusi klajā.

R. Rimša, I. Saukāne. Uzdevumi un vingrinājumi latviešu valodas praktikumā. – Daugavpils: Saule, 2003. – 96 lpp.

Maketētāja: **Marina Stočka**

Teksta salicējas: **Vita Štotaka, Inese Kupre**

Datorsalikums. Parakstīts iespiešanai 2.07.2003. g.
Izdevējdarbības reģistr. apliecība Nr. 2-0197.
Formāts 60x90/16; 6 iespiedl., 4,36 izdevn. l.
Pasūtījuma Nr. 60. Metiens 250 eks.
Iespiests DU izdevniecībā «Saule» —
Saules iela 1/3, Daugavpils, Latvija, LV-5400. 2003. g.